

KÖZLEMÉNYEK

MERÉNYI-METZGER GÁBOR

A ZENTA CIRKÁLÓ SZEMÉLYZETE 1914. AUGUSZTUS 16-ÁN

Az alábbiakban a montenegrói Castellastua (ma Petrovac na Moru) partjainál, 1914. augusztus 16-án elsüllyesztett ZENTA cirkálón szolgált tisztok és tengerészek adataival, illetve pontos névsorával ismerkedhetünk meg. Az e témában megjelent írások ugyanis kivétel nélkül mind téves információkat tartalmaznak a személyzet létszámával, nemzetiségi hovatartozásával kapcsolatban.

A cs. és kir. Haditengerészet, illetve a ZENTA cirkáló történetével foglalkozó irodalmi feldolgozások legtöbbször szerint az ütközet időpontjában 312 személy tartózkodott a hajón, akik közül 173-an haltak hősi halált és 139-en maradtak életben.¹

Vannak más irodalmi források, melyek 14 tisztról és 310 fős legénységről² – azaz 324 személyről –, illetve legújabban 15 tisztról 303 fős legénységről³ – azaz 318 személyről – tesznek említést. A francia Le Comte sorhajókapitány közlése szerint pedig a ZENTA 305 fős személyzetéből 138-an veszték oda az ütközet során.⁴

A bécsi Österreichisches Staatsarchiv könyvtárban található kézirat – melyet Arthur von Khuepach ellentengernagy készített az első világháború során elesett osztrák–magyar haditengerészekről – 15 fős tiszti és 303 fős legénységi névsort közöl, akik közül 1914. augusztus 16-án egy tiszt és 173 tengerész vesztette életét.⁵

A budapesti Hadtörténelmi Levéltár őrizetében szintén található egy névsor – sachsenfelsi Dietrich Richárd nyugalmazott folyamór vezérőrkapitány hagyatékában –, amely teljesen megegyezik a Khuepach-féle adatokkal, tehát nagy valószínűséggel annak másolata.⁶

---

¹ Bak József – Csonkaréti Károly – Lévay Gábor – Sárhidai Gyula: Hadihajók. Típuskönyv. Budapest, 1984. 137. o.; Bayer von Bayersburg, Heinrich: Die Marinewaffen im Einsatz 1914–1918. Wien, 1968. 26. o.; Bayer von Bayersburg, Heinrich: „Schiff verlassen!” 1914–1918. Wien, 1965. 64–65. o.; Csonkaréti Károly: Az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészetének hadműveletei az első világháborúban. A háború kitörésétől Olaszország hadbalépéséig. *Hadtörténelmi Közlemények* (a továbbiakban: HK) 1985. 2. sz. 311. o.; Csonkaréti Károly: Az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészet 1867–1918. Budapest, 2001. 30. o.; Csonkaréti Károly: Császári és királyi hadihajók. Budapest, 2002. 98. o.; Ham, Claudia – Ortner, Christian: Mit S. M. S. Zenta in China. „Mich hatte auch diesmal der Tod nicht gewollt...” Aus dem Tagebuch eines k. u. k. Matrosen während des Boxeraufstands. Wien, 2000. 151. o.; Kopeckzy Győző: A ZENTA elsüllyesztése. 1914. augusztus 16. HK 1989. 4. sz. 530. o.; Martiny, Nikolaus von: Bilddokumente aus Österreich-Ungarns Seekrieg 1914–1918. I. köt. Graz, 1939. 113. o.; Sieche, Erwin: Kreuzer und Kreuzerprojekte der k. u. k. Kriegsmarine 1889–1918. Hamburg–Berlin–Bonn, 2002. 112. o.; Sokol, Hans Hugo: Österreich-Ungarns Seekrieg 1914–18. Zürich–Leipzig–Wien, 1933. 80. o.

² Metzger, O. H.: Unsere Zenta. Ihr Heldenkampf und rühmliches Ende. Mödling bei Wien, é. n. [1914] 13–14. o.

³ Aichelburg, Wladimir: Register der k. (u.) k. Kriegsschiffe. Wien-Graz, 2002. 540. o.

⁴ Le Comte, J.: L'affaire de la „ZENTA”. *Revue Maritime* 1963. 1258–1259. o.

⁵ Österreichisches Staatsarchiv (a továbbiakban: ÖStA). Bibliothek. II. 54.082. Arthur von Khuepach: Schiffs- und Mannschaftsverluste der k. (u.) k. Kriegsmarine, 1737–1918. o.

⁶ Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban: HL). VII. 82. Gyűjtemények. Personalia. Dietrich Richárd m.

A ZENTA parancsnokának, Paul Pachner fregattkapitányának 1914. augusztus 18-án kelt hivatalos jelentése is nagyon pontatlan. Pachner ugyanis a dokumentumban a hajó gépüzemvezetőjének és „körülbelül” 129 tengerésznek a haláláról tudósítja a flottaparancsnokságot.⁷

A ZENTA cirkáló legénységének pontos névsorát a bécsi Kriegsarchivban sikerült megtalálnom. A két – 1914. szeptember 28-án, illetve október 8-án készített – veszteséglista tartalmazza a tengerészek nevét, születési adatait és rendfokozatát, valamint közli azt is, hogy az illető 1914. augusztus 16-án elhunyt, vagy hadifogságba került-e.⁸

A fent említett – valamint egyéb, a tisztikar létszámát pontosan megadó és tagjainak neveit felsoroló – dokumentumok birtokában egyértelműen megállapíthatjuk, hogy az ütközet időpontjában 324 személy, 15 tiszt és 309 tengerész tartózkodott a ZENTA fedélzetén. Közülük egy tiszt, Friedrich Rotter gépüzemvezető és 173 tengerész halt hősi halált. Így 14 tiszt és 136 tengerész maradt életben, illetve került montenegrói hadifogságba.

A százalékos arányokat tekintve ez azt jelenti, hogy a ZENTA cirkáló teljes személyzetének 53,7 %-a vesztette életét 1914. augusztus 16-án. A legénységi halottak aránya 56 %, a tiszteké „csupán” 6,67 % volt. Összehasonlításképpen említjük meg, hogy az 1918. június 10-én elsüllyesztett SZENT ISTVÁN csatahajón ez a szám például jóval kisebb, 8,1 % volt. Itt a tisztok aránya – 38-ból négy esett el – 10,5 %-ot, a legénységé pedig – az 1056 fős állományból 85-en haltak meg – „mindössze” 8 %-ot tett ki.⁹

A hajó tisztikara

Korszakunkban a cs. és kir. Haditengerészet tisztí állománya öt fő csoportra tagozódott. Az első csoportot a tényleges katonai szolgálatot ellátó tengerésztisztek alkották (Soldatenstandes) – csak az ő zubbonyuk ujján szerepelt a tisztí rendfokozati jelölés, a kerek, úgynevezett „Elliot-hurok” –, a másodikba a tengerészlelkészek (Marinegeistlichkeiten), a harmadikba a tengerészbírák (Offiziere für den Marinejustizdienst), a negyedikbe a tengerészorvosok (Marineärztliches Offizierkorps) és az ötödikbe a tengerésztisztviselők (Marinebeamte) tartoztak. Ez utóbbi csoport további kilenc szakágazatra oszlott: tengerésmérnökökre (hajóépítő és gépszerkesztő mérnökök, tengerésztűzér mérnökök, elektromérnökök, szárazföldi és vízépítő mérnökök, vegyésmérnökök, összefoglalóan Marineingenieure), gépüzemvezetőkre (Maschinenbetriebsleiter), elektroüzemvezetőkre (Elektrobetriebsleiter), tengerészbiztosokra (Marinekommissäre), vízrajzi hivatalnokokra és könyvtárosokra (Beamte des hydrographischen Wesens und der Marinebibliothek), tanárookra (Beamte für das Lehrfach), művezetőkre (Werkführer), szerkesztő rajzolókra (Konstruktionszeichner) és végül az irodai hivatalnokokra (Marinekanzleibeamte).¹⁰

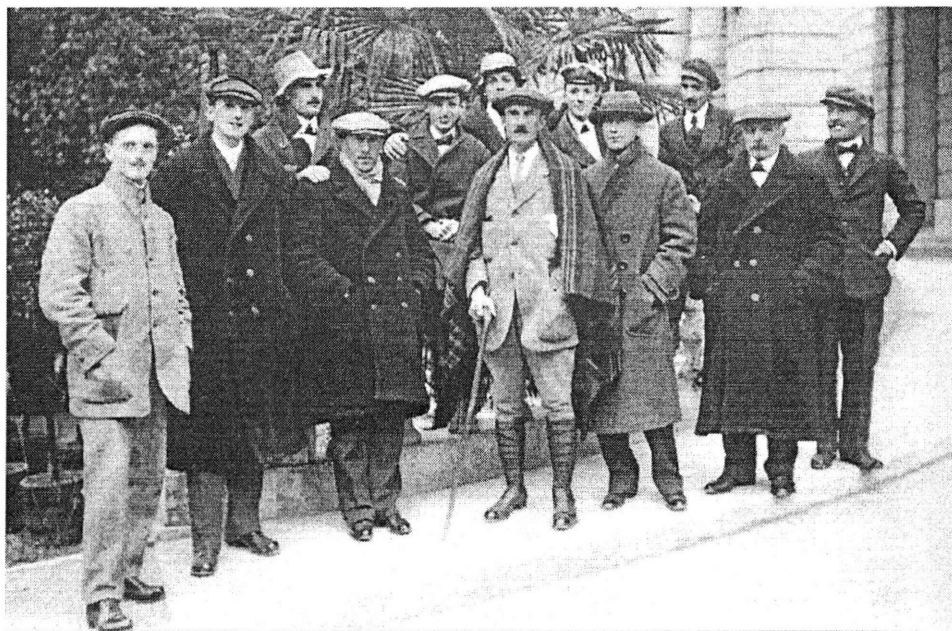
kir. folyamőr vezérkapitány hagyatéka (a továbbiakban: VII. 82.). Schiffs- und Mannschaftsverluste vor dem Feinde, bei kriegerischen Ereignissen und Expeditionen.

⁷ ÖStA Kriegsarchiv (a továbbiakban: KA). Neue Feldakten. Archiv des Militär-Maria-Theresien-Ordens. Fasc. IV. P. 212.

⁸ ÖStA KA Kriegsmarine (a továbbiakban: KM). Marinesektion des Kriegsministeriums. I. Geschäftsgruppe (a továbbiakban: MS. I. GG). 1914. Rubrik 50 A.

⁹ Balogh Tamás – Csepregi Oszkár: A SZENT ISTVÁN csatahajó és a csatahajók rövid története. Budapest, 2002. 104. o.; Csonkaréti 2002. 207. o.; Sokol: i. m. 80. o.

¹⁰ Almanach für die k. und k. Kriegsmarine. 1914. Pola, 1914. (a továbbiakban: Almanach, 1914.). passim; Magyarország az első világháborúban. Lexikon A–Zs. Főszerk.: Szijj Jolán. Budapest, 2000. (a továbbiakban: Lexikon). 243. o.

A ZENTA cirkáló volt tisztikara 1916-ban

Balról jobbra: Siesz János tengerészcadét, Cerri Károly sorhajóhadnagy, Maximilian Kramer von Drauberg tengerésszázszóló, Albert Homayr sorhajóhadnagy, Emil Berner tengerészcadét, Déry Ernő tengerésszázszóló, Paul Pachner fregattkapitány, Ferdinand Herold von Stoda tengerészcadét, Franz Freiherr von Leonhardi sorhajóhadnagy, Johann Bonne vagy Friedrich Stengel II. osztályú gépüzemvezető, Albert Raschendorfer I. osztályú gépüzemvezető, Johann Bonne vagy Friedrich Stengel II. osztályú gépüzemvezető

A legtöbb tiszt természetesen nem a hajókon, hanem a szárazföldön, a különböző haditengerészeti intézményekben teljesített szolgálatot. A cs. és kir. hadihajók tisztikarához mindössze a tényleges tengerésztisztek és a gépüzemvezetők, valamint adott esetekben – a hajó nagyságától és típusától függően – a lelkészek, az orvosok, az elektroüzemvezetők és a tengerészbiztosok tartoztak.

A cs. és kir. Haditengerészet hajóin pontosan meghatározott tisztí beosztások voltak rendszeresítve. Ezek első és egyben legfelső szintje, a parancsnokság, a kapitányból, az első tisztből – aki a parancsnok helyettese volt –, a tüzértisztből – a harmadik legmagasabb beosztású tisztből –, valamint a többi szolgálati szakág vagy szakterület – navigációs, torpedó-, rádió-, aknaszolgálat stb. – vezetőiből állt. A ZENTA cirkálón az ütközet időpontjában öt tengerésztiszt alkotta a parancsnokságot. Említésre méltó, hogy a navigációs- és a torpedótiszti beosztást egyetlen személy látta el a hajón.

A hadihajók tisztikarának második szintjéhez azok a tengerésztisztek tartoztak, akik nem láttak el szolgálati szakágazat-vezetést, valamint a kadétek és tisztjelöltek. Ők mindannyian az egyes szolgálati területek vezetőinek voltak a beosztott tisztjei, tisztjelöltjei. A ZENTA cirkálón az ütközet időpontjában négy ilyen beosztású személy tartózkodott.

A fentiekén kívül a hadihajók tisztikarának tagjai lehettek még – mint már említettük – a lelkészek, az orvosok és a különböző szakterületeket ellátó tisztviselők. Így minden hajónak volt egy, nagyobb hajó esetében több gépüzemvezetője. Volt továbbá – pontosabban lehetett még – hajólelkész, (nagyobb hajókon több) hajóorvos, elektroüzemvezető és (nagyobb hajókon szintén több) hajószámvivő is. A ZENTA cirkálón az ütközet időpontjában hat ilyen tiszt – egy hajóorvos, négy gépüzemvezető és egy hajószámvivő – tartozott az orvosi, illetve tisztviselői karokhoz. A lelkési és elektroüzemvezetői beosztások nem voltak rendszeresítve a hajón.

Összehasonlításképpen említjük meg, hogy 1914. augusztus 16-án a ZENTA mellett blokádszolgálatot ellátó ULAN torpedórombolón – a 60 fős legénység mellett – összesen öt tiszt tartózkodott: egy korvettkapitány (Egon Panfilli parancsnok), egy sorhajóhadnagy (Erwin Horn első tiszt), egy I. osztályú gépüzemvezető (Franz Masurka), valamint két beosztott tiszt (August Kolarž fregatthadnagy és Oskar Buchberger tengerészkadét).¹¹

Visszatérve a ZENTA cirkálóhoz, lássuk, pontosan milyen tiszti beosztások voltak rendszeresítve, és kik töltötték be azokat 1914. augusztus 16-án:¹²

Parancsnok: Paul Pachner fregattkapitány

Első tiszt: Franz Freiherr von Leonhardi sorhajóhadnagy

Tüzértiszt: Albert Homayr sorhajóhadnagy

Navigációs tiszt: Cerri Károly sorhajóhadnagy

Torpedótsiszt: Cerri Károly sorhajóhadnagy

Rádiótsiszt: Maximilian Kramer von Drauberg tengerésszázlós

Beosztott tüzértiszt: Déry Ernő tengerésszázlós

Első kadét: Ferdinand Herold von Stoda tengerészkadét

Navigációs kadét: Emil Berner tengerészjelölt

Beosztott kadét: Siesz János tengerészjelölt

Hajóorvos: dr. Schummel Rudolf fregattorvos

Gépüzemvezető: Albert Raschendorfer I. osztályú gépüzemvezető

Gépüzemvezető-helyettes: Friedrich Rotter I. osztályú gépüzemvezető

Beosztott gépüzemvezetők: Johann Bonne és Friedrich Stengel II. osztályú gépüzemvezető

Hajószámvivő: Gustav Mikesch I. osztályú tengerészbiztos

A fenti adatok alapján nézzük, hogy a tiszti rendfokozatok szerinti megoszlás milyen is volt a hajón: Volt egy fregattkapitány (Paul Pachner), három sorhajóhadnagy (Franz Freiherr von Leonhardi, Albert Homayr és Cerri Károly), két tengerésszázlós (Maxi-

---

¹¹ *Sokol*: i. m. 80. o. De – hogy ne csak egy kisebb hadihajóról ejtsünk szót –, lássuk, hogy az 1918. június 10-én elsüllyesztett SZENT ISTVÁN csatahajón – az 1056 fős legénység mellett – pontosan mekkora is volt a tisztek létszáma: A hajó pusztulásának időpontjában a fedélzeten tartózkodott két sorhajókapitány (Heinrich Seitz parancsnok és Charles Masjon, az I. csatahajóosztály törzsfőnöke), egy korvettkapitány (Ernst von Förster első tiszt), valamint nyolc sorhajóhadnagy, három fregatthadnagy, két tengerésszázlós, hat tengerészkadét és hat tengerészjelölt. Az orvosi-, lelkési- és tisztviselői karhoz tartozott továbbá még egy hajólelkész, egy hajóorvos, öt gépüzemvezető, egy elektroüzemvezető és egy hajószámvivő. Ez SZENT ISTVÁN-nál tehát összesen 38 fős tiszti létszámot jelentett. Uo. 563. o.

¹² ÖStA. Nachlässe und Sammlungen. B 605. Nachlass von Kontreadmiral Paul Pachner (a továbbiakban: NLS B 605.). Gefechts- und Gefangenschaftsbericht; *Metzger*: i. m. 13–14. o.; *Sokol*: i. m. 80. o.

milian Kramer von Drauberg és Déry Ernő), egy tengerészcadét (Ferdinand Herold von Stoda) és két tengerészjelölt (Emil Berner és Siesz János). Volt továbbá egy fregattorvos (dr. Schummel Rudolf), két I. osztályú gépüzemvezető (Albert Raschendorfer és Friedrich Rotter), két II. osztályú gépüzemvezető (Johann Bonne és Friedrich Stengel) és egy I. osztályú tengerészbiztos (Gustav Mikesch).

A tengerésztiszti rendfokozatokban való eligazodás végett lássuk, hogy milyen gyakolsági rendfokozatoknak feleltek meg ezek a rendfokozatok:¹³

	<i>Tengerésztiszti rendfokozatok</i>	<i>Gyalogsági rendfokozatok</i>
<i>Tengernagyok</i>	Tengernagy	Gyalogsági tábornok
	Altengernagy	Altábornagy
	Ellentengernagy	Vezérőrnagy
<i>Törzstisztek</i>	Sorhajókapitány	Ezredes
	Fregattkapitány	Alezredes
	Korvettkapitány	Őrnagy
<i>Főtisztek</i>	Sorhajóhadnagy	Százados
	Fregatthadnagy	Főhadnagy
	Korvetthadnagy (csak tartalékos tiszt lehetett)	Hadnagy
<i>Zászlósok</i>	Tengerészzászlós	Zászlós
	Tengerészcadét	Hadapród
	Tengerészjelölt	–

A cs. és kir. Haditengerészet lelkészi, bírói, orvosi és tisztviselői karához tartozó tisztjeinek a rendfokozati megnevezései eltértek a fentiektől. Ezek közül most csupán azoknak a pontos megnevezését közöljük, melyek viselői közül egy, vagy több személy – tehát egy hajóorvos, négy gépüzemvezető és egy tengerészbiztos – az ütközet időpontjában a ZENTA fedélzetén tartózkodott.

A tengerészorvosi és az annak megfelelő tengerésztiszti rendfokozatok:¹⁴

<i>Tengerészorvosi rendfokozatok</i>	<i>Tengerésztiszti rendfokozatok</i>
Tengerész vezértörzsorvos	Ellentengernagy
I. osztályú tengerész főtorzsorvos	Sorhajókapitány
II. osztályú tengerész főtorzsorvos	Fregattkapitány
Tengerész törzsorvos	Korvettkapitány
Sorhajóorvos	Sorhajóhadnagy
Fregattorvos	Fregatthadnagy

¹³ Almanach, 1914. 116. o.; Koudelka, Alfred Freiherr von: Unsere Kriegs-Marine. Wien, 1899. 466–467. o.; Lexikon. 785. o.

¹⁴ Almanach, 1914. 117. o.; Koudelka: i. m. 466. o.

A gépzemvezetői és az annak megfelelő tengerésztiszti rendfokozatok:¹⁵

<i>Gépzemvezetői rendfokozatok</i>	<i>Tengerésztiszti rendfokozatok</i>
Ezredes gépzemvezető	Sorhajókapitány
I. osztályú főgépzemvezető	Fregattkapitány
II. osztályú főgépzemvezető	Korvettkapitány
I. osztályú gépzemvezető	Sorhajóhadnagy
II. osztályú gépzemvezető	Fregatthadnagy

A tengerészbiztosi- és az annak megfelelő tengerésztiszti rendfokozatok:¹⁶

<i>Tengerészbiztosi rendfokozatok</i>	<i>Tengerésztiszti rendfokozatok</i>
Tengerész vezérbiztos	Ellentengernagy
I. osztályú tengerész főbiztos	Sorhajókapitány
II. osztályú tengerész főbiztos	Fregattkapitány
III. osztályú tengerész főbiztos	Korvettkapitány
I. osztályú tengerészbiztos	Sorhajóhadnagy
II. osztályú tengerészbiztos	Fregatthadnagy

A hajó legénysége

A cs. és kir. Haditengerészetnél – hasonlóan a tisztek beosztásaihoz – a legénység, illetve az egész hajó számára megszervezték az úgynevezett szolgálati ágak rendszerét. A tengerészeket ennek megfelelően, egy-egy konkrét szolgálatba osztották be. Ezek a szolgálati ágak a következők voltak: Fedélzeti szolgálat (Deckdienst), tüzérszolgálat (Artilleriedienst), torpedószolgálat (Torpedodienst), aknaszolgálat (Minendienst), távírász szolgálat (Telegraphendienst), kormányoszolgálat (Steuerdienst), fegyverszolgálat (Waffendienst), gépészszolgálat (Maschinendienst), elektroszolgálat (Elektrodienst), élelmezési szolgálat (Proviantdienst), konyhaszolgálat (Küchendienst), egészségügyi szolgálat (Sanitätsdienst), zeneszolgálat (Musikdienst) és karbantartó szolgálat (Militärarbedienst).¹⁷ (A fentiek közül mindössze a zeneszolgálat volt az, amely 1914. augusztus 16-án nem volt rendszeresítve a ZENTÁ-n.)

Kutatásaim szerint a fent említett szolgálatoknak 1914. augusztus 16-án a ZENTA cirkálón a következő személyek voltak a vezetői:¹⁸

Fedélzeti szolgálat: Josef Krismanič hajómester

Tüzérszolgálat: Josef Kaiser hajómester (lövegmaster)

Torpedószolgálat: Josef Simunič hajómestersegéd (torpedómestersegéd)

¹⁵ Almanach, 1914. 118. o.; *Koudelka*: i. m. 467. o.

¹⁶ Almanach, 1914. 119. o.; *Koudelka*: i. m. 467. o.

¹⁷ Almanach, 1914. passim.; *Koudelka*: i. m. 468–469. o.

¹⁸ ÖStA KA KM MS I. GG 1914. Rubrik 50 A.; *Sokol*: i. m. 80. o.

Aknaszolgálat: nincs pontos adatunk, talán Friedrich Calligaris I. osztályú aknász matróz

Kormányaszolgálat: Franz Horaček hajómester (kormányosmester)

Távírász szolgálát: Emil Worm hajómestersegéd (távírászmestersegéd)

Fegyverszolgálat: Marko Kamenko hajómestersegéd (fegyvermestersegéd)

Gépészszolgálat: Ernst Zerjal főtörzsgépgondozó

Elektroszolgálat: Franz Novak törzselektrogondozó

Élelmezési szolgálát: Wenzel Dänemark címzetes negyedmester

Konyhaszolgálat: nincs adatunk

Egészségügyi szolgálát: nincs adatunk

A karbantartó szolgálatoknak nem voltak vezetői, mivel azokon belül olyan ágak is voltak, amelyeket összesen egy-egy személy látott el. Annyi bizonyos, hogy a ZENTA fedélzetén tüzér-, torpedó-, bűvár-, gépész-, elektro-, vitorlakészítő- és hajógyári munkások voltak.

1914. augusztus 16-án a ZENTÁ-n – mint már említettük – 309 tengerész teljesített szolgálót a következő, rendfokozat szerinti megoszlásban: volt két törzsaltiszt (Ernst Zerjal főtörzsgépgondozó és Franz Novak törzselektrogondozó), öt felsőbb altiszt (Josef Krismanič fedélzeti hajómester, Josef Kaiser löveg-mester, Franz Horaček kormányosmester, Rudolf Cech és Marcello Grisan gépgondozók), 71 alsóbb altiszt, akik közé 12 hajómestersegéd, illetve gépészsegéd (Franz Dunda fedélzeti hajómestersegéd, Josef Simunič torpedómestersegéd, Emil Worm távírászmestersegéd, Marko Kamenko fegyvermestersegéd, Victor Lulič, Josef Maskarin, Rudolf Past, Alfred Schnell, Schusz Béla, Josef Sedlak, Anton Spalt és Maximilian Wurzinger gépészsegédek), valamint – a fedélzeti, tüzér-, torpedó-, kormány-, távírász-, fegyver-, gépész-, elektro-, élelmezési, konyha- és egészségügyi szolgálóban – 16 negyedmester, egy címzetes negyedmester, 33 árbocos, illetve főfűtő és kilenc címzetes árbocos.

A legénységi állomány 221 tengerészből, pontosabban 42 I. osztályú matrózból, illetve I. osztályú fűtőből, 66 II. osztályú matrózból, illetve II. osztályú fűtőből, 48 III. osztályú matrózból és 54 IV. osztályú matrózból állt. Rajtuk kívül a fedélzeten volt még kilenc osztálymegjelölés nélküli matróz (három kormányos, öt gépész, egy élelmezési), egy fűtő és egy címzetes (élelmezési) matróz.

Végezetül az úgynevezett karbantartó szolgálót 10 személy, egy tüzérmunkás, egy torpedómunkás, két bűvármunkás, három gépészmunkás, egy elektromunkás, egy vitorlakészítő munkás és egy hajógyári munkás látta el.

A tengerész törzsaltishti, altishti és legénységi rendfokozatokban való eligazodás végett lássuk, hogy milyen gyalogsági rendfokozatoknak feleltek meg azok:¹⁹

	<i>Rendfokozatok megnevezése</i>	<i>Gyalogsági rendfokozat</i>
<i>Törzsaltisztek</i>	Főtörzshajómester	Főtörzsőrmester
	Törzshajómester	Törzsőrmester

¹⁹ Almanach, 1914. 149–150. o.; Koudelka: i. m. 468–469. o.; Lexikon. 785. o.

	<i>Rendfokokatok megnevezése</i>	<i>Gyalogsági rendfokozat</i>
<i>Felsőbb rangú altiszt</i>	Hajómester	Örmester
<i>Alsóbb rangú altisztek</i>	Hajómestersegéd	Szakaszvezető és örmester közötti rendfokozat
	Negyedmester	Szakaszvezető
	Árbocos	Tizedes
<i>Legénység</i>	I. osztályú matróz	Örvezető
	II–IV. osztályú matróz	Honvéd

Itt kell megemlíteni, hogy a cs. és kir. Haditengerészetnél bevett szokás volt a rendfokokatok közötti előléptetési idő megfelezésével az úgynevezett címzetes rangok adományozása. Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy az illető személy már hordhatta a magasabb rendfokozati jelzést, de még a régi rendfokozatának megfelelő fizetést kapta. A ZENTA legénysége között számos ilyen, „címzetes” rendfokozatú személy szolgált.

A fentebb ismertetett rendfokozati elnevezések a fedélzeti, tüzér-, torpedó-, távírász-, akna-, kormány-, fegyver-, élelmezési, konyha-, egészségügyi és zeneszolgálatban voltak használatosak. Megjegyzendő még, hogy a kormány-, fegyver-, élelmezési és konyhaszolgálatot ellátó matrózoknál nem voltak rendszeresítve osztályok. Ott csupán – az I. osztályú rendfokozatnak megfelelő – matrózok voltak. Az egészségügyi és zeneszolgálatnál pedig nem négy, hanem csak három (I., II. és III.) „osztály” létezett.²⁰

Más volt továbbá a karbantartó szolgálatot ellátó személyek rendfokozatainak a megnevezése is. Őket egyszerűen csak mesternek (hajómester), I., II. és III. osztályú előmunkásnak (hajómestersegéd, negyedmester és árbocos), valamint I. és II. osztályú munkásnak (I. és II. osztályú matróz) hívták.²¹

Végül kivételt képeztek még a gépész- és elektroszolgálatot ellátó tengerészek rendfokozatai is, melyek a következők voltak:²²

	<i>Rendfokozat megnevezése</i>	<i>Gyalogsági rendfokozat</i>
<i>Törzsaltisztek</i>	Főtörzsgépgondozó/ főtörzs-elektrogondozó	Törzsörmester fölötti rendfokozat
	Törzsgépgondozó/ törzs-elektrogondozó	Törzsörmester
<i>Felsőbb rangú altisztek</i>	Gépgondozó/elektrogondozó	Örmester
<i>Alsóbb rangú altisztek</i>	Gépészsegéd/elektrosegéd	Szakaszvezető és örmester közötti rendfokozat
	Gépész negyedmester/elektro negyedmester	Szakaszvezető
	Gépész árbocos vagy főfűtő/elektro árbocos	Tizedes

²⁰ Almanach, 1914. 149–150. o.; *Koudelka*: i. m. 468–469. o.; Lexikon. 785. o.

²¹ Uo.

²² Uo.

	<i>Rendfokozat megnevezése</i>	<i>Gyalogsági rendfokozat</i>
<i>Legénység</i>	I. osztályú gépész, matróz vagy fűtő/ I. osztályú elektro matróz	Örvezető
	II. osztályú gépész, matróz vagy fűtő/ II. osztályú elektro matróz	Honvéd

Magyarok a hajó fedélzetén

Végezetül szeretnék szót ejteni arról, hogy az ütközet időpontjában pontosan hány magyar tengerész tartózkodott a ZENTA fedélzetén.

Több korabeli forrás, valamint a jeles magyar haditengerészeti kutató, Csonkaréti Károly több publikációjában is felsorolja annak a 49 magyar tengerésznek a nevét, akik hősi halált haltak a hajó pusztulásakor.²³

Kutatásaim szerint 1914. augusztus 16-án összesen 93 magyar állampolgárságú tengerész, valamint négy magyar tiszt, Cerri Károly sorhajóhadnagy, Déry Ernő tengerész-zászlós, dr. Schummel Rudolf fregattorvos és Siesz János tengerészjelölt tartózkodott a hajón – de megemlíthetjük a magyar anyától született első tiszt, Franz Freiherr von Leonhardi sorhajóhadnagy nevét is, és közülük nem 49, hanem 53 halt hősi halált az ütközet során.

Korszakunkban azok a személyek számítottak magyar állampolgárnak, akik Magyarországon, illetve a Magyar Koronához tartozó Horvátországban, Szlavóniában, illetve Fiumében születtek vagy éltek.

A ZENTA fedélzetén szolgálatot teljesítő 93 magyar tengerész közül 63 Magyarországról, 4 Fiuméből, 20 Horvátországból, 6 Szlavóniából származott. Közülük 41 magyarországi, 2 fiumei és 10 horvátországi születésű tengerész veszett oda az ütközet során. (A 6 szlavóniai magyar állampolgárnak sikerült túlélnie a katasztrófát.)

Említésre méltó adalék, hogy a cs. és kir. Haditengerészetnek az első világháború előtti utolsó évben, 1913-ban, 17 689 fős legénységi állományú tagja volt, akik közül 4808, azaz 24,7 % volt magyar állampolgár. Ugyancsak 1913-ból származik az a statisztikai adat, amely szerint az 1748 fős tisztikarból 314 tartozott a magyar korona országainak állampolgárai közé. Ez az arány a legénységnél jóval kevesebbet, csak 18 %-ot tett ki.²⁴

1913-ban a cs. és kir. Haditengerészet legénységét alkotó többi, 12 281 személy osztrák állampolgár volt. Ez utóbbinak azok számítottak, akik az Osztrák Császárság területéről, úgymint Alsó-Ausztriából, Bukovinából, Csehországból, Dalmáciából, Felső-Ausztriából, Galíciából, Karintiából, Krajnából, Morvaországból, a Tengermellékről – amely Görz-Gradiscából, Isztriából és Triesztből állt –, Salzburgból, Stájerországból, Sziléziából, Tirolból, Vorarlbergből, valamint – az 1878. évi okkupáció és az 1908. évi annexió óta – Boszniából és Hercegovinából származtak.

²³ HL VII. 82. Az I. világháborúban elesett osztrák-magyar tengerészek nevei, A császári és királyi Haditengerészet magyar hősi halottainak emlékére 1914–1918. H. n., é. n. 3–4. o.; *Csonkaréti Károly: A császári és királyi haditengerészet magyar hősi halottai* (1914). *Heti Nemzeti Újság*, 1994. január 20., 15. o.; *Csonkaréti* 2002. 98–99. o.

²⁴ *Csonkaréti Károly: A császári és királyi haditengerészet és a Magyar Királyság (1867–1914)*. HK 1984. 2. sz. 248., 252. o.; *Lexikon*. 243. o.

1914. augusztus 16-án összesen 216 osztrák állampolgárságú tengerész volt a ZENTA fedélzetén. Közülük 20 Alsó-Ausztriában, 41 Csehországban, 54 Dalmáciában, 5 Felső-Ausztriában, 4 Galíciában, 7 Karintiában, 8 Krajnában, 10 Morvaországban, 52 a Tengermelléken, 6 Stájerországban, 3 Sziléziában, 2 Tirolban, 1–1 személy pedig Vorarlbergben, Boszniában és Hercegovinában született. Csupán egyetlen tengerésznél nem tudtuk megállapítani, hogy pontosan honnan is származott. (Mint látjuk, mindössze két olyan osztrák tartomány – Bukovina és Salzburg – volt, ahonnan senki sem „érkezett” a hajóra.)

ZENTA cirkáló legénységének – mint már említettük – 93 tagja, azaz 30,1 %-a – tehát majdnem a harmada – magyar állampolgár volt. Ez az arány tehát jóval magasabb, mint amit 1913-ban az egész cs. és kir. Haditengerészetnél mértek.

A 15 fős tisztikarnál pedig a magyarok aránya 26,7 %-ot tett ki, ami szintén magasabb volt az 1913-as statisztikában szereplő adatoknál. A tisztikar többi 11 tagja közül egyébként 3 a Tengermelléken, 2 Alsó-Ausztriában, 2 Sziléziában, 1–1 személy pedig Galíciában, Morvaországban és Stájerországban született. Az egyik magyar tiszt, Déry Ernő a Tengermelléken látta ugyan meg napvilágot, de magyar állampolgárként.

A ZENTA tisztjeinek életrajza

BERNER, EMIL²⁵

Emil Berner 1896. október 5-én született a morvaországi Mährisch-Ostrauban (ma a csehországi Moravská Ostrava), római katolikus vallású polgári családban. Édesapja, Ernst Berner középiskolai tanár volt, édesanyját Agnes Schollnak hívták. Családi állapotról annyit tudunk, hogy valamikor az 1920-as évek elején házasságot kötött Grete Eisenmengerrel. E frigyből két gyermek, az 1924-ben született Peter és az ismeretlen időpontban született Christiane származott.

Az elemi iskola és a nyolc középiskolai osztály elvégzése, valamint a laibachi reális-kolai érettségi megszerzése után, 1913 és 1914 között a haditengerészeti tisztjelölti iskola hallgatója volt. Ezen tanulmányainak befejezését követően, 1913. szeptember 1-jén tengerésztiszt-jelöltté nevezték ki.

Első hajója az ADRIA (1913–1914) volt, melyet a ZRÍNYI (1914) és a ZENTA (1914. VII. 28. – 1916. VIII. 16.) követett. Ez utóbbinak ő volt a navigációs kadétja.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan csak 1916 januárjában sikerült kiszabadulnia. Ezután egy rövid ideig a kikötői tengernagy hivatalban szolgált.

---

²⁵ ÖStA Archiv der Republik. Staatsamt für Heereswesen. Karton Nr. 72. Grundbuchsblatt von Emil Berner; ÖStA KA KM Qualifikationsgrundheften für Marineoffizieren (a továbbiakban: QGH). Nr. 370. Qualifikationsgrundheft von Emil Berner; Almanach für die k. und k. Kriegsmarine. 1915. évf. Pola, 1915. (a továbbiakban: Almanach, 1915.). 626. o.; Kriegseinteilungsliste der k. u. k. Kriegsmarine. 1918. Wien, 1918. (a továbbiakban: Kriegseinteilungsliste, 1918.). 56. o.; Rangliste der k. u. k. Kriegsmarine. 1917. Wien, 1917. (a továbbiakban: Rangliste, 1917.). 38. o.; Schematismus für das k. u. k. Heer und für die k. u. k. Kriegsmarine. 1914. Wien, 1914. (a továbbiakban: Schematismus, 1914.). 1276. o.; Prof. Dr. Peter Berner (Emil Berner fia) írásbeli közlései (Párizs, 2001. október 11., december 14.).

Még 1915. február 1-jén – tehát még a hadifogsága alatt – tengerészkadéttá nevezték ki, majd miután 1916-ban letette a tengerésztiszti vizsgát, 1916. május 1-jén tengerész-zászlóssá, 1916. november 1-jén pedig fregatthadnagyá léptették elő.

Tengerésztisztként a TEGETTHOFF (1916), a HELGOLAND (1916–1917), a FRANZ FERDINAND (1918), az ALPHA (1918) és az ORJEN (1918) hajókon szolgált.

A cs. és kir. Haditengerészet megszűnése után átvették az osztrák hadseregbe, majd 1919. szeptember 30-án tartalékállományba helyezték.

További életútjáról annyit tudunk, hogy az első világháború befejezése után Ausztriában telepedett le, ahol először egy papírgyárnak volt az igazgatója, majd több különböző üzemben is dolgozott. Végül a schwechati sörgyár igazgatótanácsának lett a tagja.

Emil Berner tartalékos cs. és kir. fregatthadnagy élete 71. évében, 1967. május 8-án hunyt el Bécsben, földi maradványait május 15-én, a bécsi Hietzingi temetőben, a római katolikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti pályafutása alatt kapott kitüntetései: Bronz Katonai Érdemérem, a Katonai Érdemkereszt, szalagján a kardokkal (1917), I. osztályú Ezüst Vitézségi Érem (1915), Károly Csapatkereszt (1917), II. osztályú német Vaskereszt (1917).

BONNE, JOHANN²⁶

Giovanni Antonio Bonne 1883. október 25-én született a Görzben (ma az olaszországi Gorizia), római katolikus vallású, olasz nemzetiségű iparos családban. Édesapja, Filippo Bonne kovács, édesanyja Giuseppina De Pollo volt. Családi állapotáról annyit tudunk, hogy 1918. február 6-án Polában (ma a horvátországi Pula) házasságot kötött Orsola Kopeiniggel. E frigyből – állítólag – két gyermek, egy Flavio nevű fiú és egy ismeretlen keresztnévű leány származott.

Az elemi iskola és három gimnáziumi osztály elvégzése után, 1901. szeptember 28-án lépett a haditengerészeti pályára, mint gépész árbocos. 1903. január 1-jén gépész negyedmesterré, 1905. október 1-jén gépészsegéddé, 1908. május 1-jén algépgondozóvá, végül 1910. május 1-jén törzsgépgondozóvá léptették elő.

Miután 1913-ban letette le a tiszti, azaz gépüzemvezetői vizsgát, 1913. november 1-jén II. osztályú gépüzemvezetővé nevezték ki.

Szolgálati helyei közül ismerjük a SATELLIT (1911), a BABENBERG (1912–1913), a FERDINAND MAX (1913–?) és a ZENTA (?–1914. VIII. 16.) hajókat. Ez utóbbinak ő volt az egyik beosztott gépüzemvezetője.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában sikerült kiszabadulnia. Ezután valószínűleg – a többi tiszthez hasonlóan – egy rövid ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

Haditengerészeti pályafutásáról annyit tudunk még, hogy 1917. november 1-jén I. osztályú gépüzemvezetővé léptették elő, és hogy 1918-ban a PANTHER gépüzemvezetője volt.

---

²⁶ ÖStA KA KM MS I. GG 1916. Akten 41A–10. Grundbuchsblatt von Johann Bonne; Parrocchia Santi Vito e Modesto, Gorizia. Atti dei Battesimi. Vol. 5., pag. 34., nr. 108.; Almanach, 1915. 642. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 92. o.; Rangliste, 1917. 78. o.; Schematismus, 1914. 1289. o.; Arnold Bonne (Johann Bonne rokona) írásbeli közlése (Bécs, 2003. május 5.).

További életútjáról nincsenek adataink. Annyit sikerült mindössze kiderítenünk, hogy rákos daganat következtében, élete 67. évében, 1950. október 18-án, délután 16 órakor hunyt el az olaszországi Goriziában, ahol központi temetőben, a római katolikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: a Ferenc József Rend Lovagkeresztje a Katonai Érdemkereszt szalagján (1915), Károly Csapatkereszt (1917), II. osztályú Tiszti Szolgálati Jel, Katonai Jubileumi Kereszt (1908), 1912–1913. Emlékkereszt (1913).

CERRI KÁROLY²⁷

Cerri Károly Gusztáv Gyula 1887. június 20-án született Budapesten, evangélikus vallású polgári családban. Édesapja, Cerri Gyula szolgálaton kívüli cs. és kir. tüzérszázados, vasúti hivatalnok, a *Katonai Lapok* című újság tulajdonosa és felelős szerkesztője volt, édesanyját Saxlehner Emmának hívták. 1916. február 26-án a stájerországi Grazban házasságot kötött Johanna Freiin von Cnoblochhal. E frigyből egyetlen, csecsemőkorban elhunyt fiú származott.

Az elemi iskola és négy középiskolai osztály elvégzése után, 1902 és 1906 között a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia hallgatója volt. Tanulmányai befejeztével 1906. július 1-jén II. osztályú tengerészkadéttá nevezték ki.

Miután 1908-ban letette a tengerésztiszti vizsgát, 1908. július 1-jén I. osztályú tengerészkadéttá, 1909. november 1-jén fregatthadnagygyá, 1914. január 1-jén sorhajóhadnagygyá léptették elő. Időközben, 1913-ban repülővezetői vizsgát is tett, de, hogy mint pilóta szolgált-e valaha is a cs. és kir. Haditengerészetnél, azt nem tudjuk.

Szolgálati helyeiről sajnos nincsenek adataink. Annyi biztos azonban, hogy 1914. augusztus 16-án ő volt a ZENTA navigációs és torpedótisztje.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában szabadult ki. Ezután valószínűleg – a ZENTA többi tisztjéhez hasonlóan – egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

Haditengerészeti pályafutásáról annyit tudunk még, hogy 1917-ben a TB 15-nek, 1918-ban pedig a TB 4-nek volt a parancsnoka.

Az első világháború legvégén, 1918. november 1-jén korvettkapitánnyá léptették elő. Vannak azonban olyan források – mint például az édesanyja, Saxlehner Emma operatőresztől 1938-ban kiadott gyászjelentése, vagy az 1979-ben róla megjelent nekrológ –, melyek szerint az utolsó rendfokozata fregattkapitány lett volna. Hogy ezen közléseknek van-e igazságalapjuk, nem tudjuk. Mindössze annyi biztos, hogy 1921. november 1-jén, mint cs. és kir. korvettkapitányt nyugállományba helyezték.

További életútjáról annyit tudunk, hogy a két világháború között Magyarországon élt. 1941 és 1943 között a m. kir. Miniszterelnökség alá tartozó, az értelmiségi munkanélkü-

---

²⁷ Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban: MOL). X 2137. A Budapest Deák téri német evangélikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. 5. k., 174. o., 157. fsz.; Stadtarchiv Graz (a továbbiakban: StAG). Magistratischen Sterbeprotokoll. TP. 1979/II/Zl. 257.; Almanach, 1915. 618. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 69. o.; Magyarország tiszti cím- és névtára. 1941. 29. o., 1942. 30. o., 1943. 31. o.; Rendeleti Közlöny (a továbbiakban: Rend. Közl.). 1919. 33. sz. 850. o., 1920. évf. 48. sz. 1307. o., 1921. 50. sz. 668. o.; Rangliste, 1917. 27. o.; Schematismus, 1914. 1273. o.; Andrew C. Saxlehner (Cerri Károly unokaöccse) írásbeli közlése (Coral Gables, 2001. július 10., július 23.).

liek ügyeinek kormánybiztosi hivatalában dolgozott, mint a III. ügyosztály egyik csoportvezetője. A második világháború után Ausztriába távozott.

Karl Cerri nyugalmazott cs. és kir. korvettkapitány – esetleg fregattkapitány – élete 92. évében, 1979. február 14-én hunyt el az ausztriai Grazban. Hamvait a grazi St. Peter temetőben, felesége családjának sírboltjában, a római katolikus egyház – eszerint időközben áttért – szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1915), Károly Csapatkereszt (1917), Katonai Jubileumi Kereszt (1908).

DÉRY ERNŐ²⁸

Déry – 1922-től vitéz Déry – Ernő Ferenc Emil 1894. július 1-jén született Polában (ma a horvátországi Pula), római katolikus vallású polgári családban. Édesapja, dr. Déry Emil cs. és kir. I. osztályú tengerész-főtörzsorvos, édesanyja pedig Klenka Antónia volt. Az 1920-as években kétszer is házasságot kötött, először Karlovszky Alicével, majd Pernecker Máriával. E két frigyből egy-egy gyermek, az 1922-ben született Judit és az 1929-ben született Mária származott.

Az elemi iskola és négy – valószínűleg polai – középiskolai osztály elvégzése után, 1908 és 1912 között a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia hallgatója volt. Tanulmányainak befejezését követően, 1912. július 1-jén, tengerészkadéttá nevezték ki.

Első hajója a ZRÍNYI (1912–?) volt, majd valamikor ezután kerülhetett a ZENTÁ-ra (?–1914. VIII. 16.), mint annak beosztott tüzértisztje.

Miután 1914-ben letette a tengerésztiszti vizsgát, 1914. június 1-jén tengerészzászlóssá, 1914. augusztus 1-jén – igaz már a ZENTA pusztulása után, de visszamenőleges dátummal – fregatthadnaggyá léptették elő.

Ő volt az egyetlen a ZENTA tisztikarából, akinek sikerült a közel másfél éves montenegrói hadifogságból előbb kiszabadulnia. Egy levéltári forrásból ugyanis tudjuk, hogy 12 hónapos montenegrói tartózkodás után, 1915-ben sikerült megszöknie.

Ezután rövid ideig a cs. és kir. Haditengerészet egyik torpedónaszádjának volt az első tisztje. 1916-ban tengeralattjárós vizsgát tett, és ettől kezdve a cs. és kir. Haditengerészet állományában mint tengeralattjárós tiszt teljesített szolgálatot. Először az U 4-en szolgált, majd 1917. szeptember 29-e és 1918. szeptember 26-a között az U 27-nek volt a második tisztje. Ez utóbbi tengeralattjáróval hét bevetésén vett részt.

---

²⁸ Državni Arhiv u Pazinu. Matične Knjige Ratne Mornarice, Pula. Matična Knjiga Rođenih. Sv. 7., str. 92.; HL I. B. 35. A m. kir. Honvédelmi Minisztérium levéltára. Tiszti személyügyi és anyakönyvi lapok. 1894/386. Déry Ernő iratai; Országos Széchényi Könyvtár. Plakát- és aprónyomtatványtár (a továbbiakban: OSzK. Péat). Déry Ernő gyászjelentése (Budapest, 1964. február 14.); Almanach, 1915. 622. o. A m. kir. honvédség, csendőrség és méneskar katonaaállományú tisztjeinek rangsorolása. Budapest, 1938. (a továbbiakban: Rangsorolás, 1938.). 377. o.; A m. kir. honvédség és csendőrség tisztjeinek, lelkészeinek és tisztviselőinek rangsorolása. Budapest, 1940. (a továbbiakban: Rangsorolás, 1940.). 43. o.; *Budapesti Közlöny* (a továbbiakban: *Bp. Közl.*). 1925. 181. sz. 1. o.; *Csonkaréti Károly – Benczúr László: Haditengerészek és folyamőrök a Dunán.* Budapest, 1992. 137., 141., 205. o.; *Gulyás Pál: Magyar írók élete és munkái.* V. k. Budapest, 1943. 622. o.; *Honvédségi Közlöny*, 1940. 16. sz. 108. o., 1940. 23. sz. 215. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 43. o.; Rangliste, 1917. 34. o.; *Rend. Közl.* 1920. 48. sz. 1309. o., 1921. 50. sz. 669. o.; Schematismus, 1914. 1275. o.; Vitézek Albuma. Budapest, 1939. (a továbbiakban: Vit. Alb). 189. o.; Tolnai Ferencné szül. Déry Mária (Déry Ernő lánya) szóbeli közlése (Budapest, 2001. május 11.).

Az első világháború legvégén, 1918. november 1-jén, sorhajóhadnaggyá léptették elő. A cs. és kir. Haditengerészet megszűnése után hazatért Magyarországra, ahol 1919-ben először a dunapentelei torpedóállomásnak, majd az ordasi torpedóvetőállomásnak volt a parancsnoka.

1920 és 1930 között az újonnan felállított m. kir. Folyamórségnél, az őrnaszád osztálynál, majd a folyamőr-parancsnokságon teljesített szolgálatot, mint százados (folyamőr kapitány) – cs. és kir. sorhajóhadnagyként 1921. november 1-jén helyezték nyugállományba –, majd mint őrnagy (II. osztályú folyamőr törzskapitány).

Időközben elvégezte a hajmáskéri tüzériskolát (1920), majd a budapesti műszaki egyetememet (1924–1928), ahol 1928-ban okleveles gépészmérnöki diplomát szerzett.

1930-tól a Haditechnikai Intézet tervezési osztályán dolgozott, 1934-ben ismét a m. kir. Folyamórséghez vezényelték át. 1935-től a folyambiztosító zászlóaljnak, 1936-tól a folyamőr szertárnak, 1938-tól pedig a folyamőr ezrednek volt a parancsnoka.

1935. november 1-jén alezredessé (I. osztályú folyamőr törzskapitány), majd 1940. május 1-jén ezredessé (folyamőr főtörzskapitány) léptették elő. Származási okokra hivatkozva 1940. szeptember 1-jén nyugállományba helyezték.

A második világháború alatt és után gépész-, illetve tervező mérnökként dolgozott különböző magyarországi vállalatoknál. 1944-ben pedig néhány hónapig a m. kir. Iparügyi Minisztériumnak volt a munkatársa.

Vitéz Déry Ernő okl. gépészmérnök, nyugalmazott cs. és kir. sorhajóhadnagy és m. kir. folyamőr ezredes szívinfarktus következtében, élete 70. évében, 1964. február 14-én hunyt el Budapesten. Földi maradványait február 19-én, a budapesti Farkasréti temetőben, a római katolikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti és folyamőri pályafutása alatti kitüntetései: III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1918), Bronz Katonai Érdemérem, a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1916), a Kormányzói Dicsérő Elismerés Látható Jelét Képező Magyar Koronás Bronzérem, hadiszalagján az elmaradt háborús kitüntetés kisebbített alakjával (III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal, másodsor adományozva), Bronz Katonai Érdemérem piros szalagon, Arany Vitézségi Érem (1915), Károly Csapatkereszt (1917), Háborús emlékérem a kardokkal, III. osztályú Tiszti Szolgálati Jel, 1912–1913. Emlékkereszt (1913), II. osztályú német Vaskereszt.

HEROLD von STODA, FERDINAND²⁹

Ferdinand Anton Herold von Stoda 1894. szeptember 19-én született a galíciai Przemyslben (ma Lengyelország), római katolikus vallású nemesi családban. Édesapja, Johann Herold von Stoda cs. és kir. vezérőrnagy volt. Családi állapotáról és esetleges gyermekeiről semmilyen adattal nem rendelkezünk.

Az elemi iskola és négy brünni reáliskolai osztály elvégzése után, 1909 és 1913 között a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia hallgatója volt. Tanulmányainak befejeztével 1913. július 1-jén tengerészkadéttá nevezték ki.

²⁹ ÖStA KA KM QGH Nr. 2012. Qualifikationsgrundheft von Ferdinand Herold von Stoda; Almanach, 1915. 623. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 46. o.; Rangliste, 1917. 35. o.; Schematismus, 1914. 1275. o.

Első állomáshelye a kikötői tengernagyi hivatal (1913) volt, melyet a SANKT GEORG (1913–1914) és a ZENTA (1914. VII. 27.–1914. VIII. 16.) hajók követtek. Ez utóbbinak ő volt az első kadétja.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában sikerült kiszabadulnia. Ezután egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

Miután 1916-ban letette a tengerésztiszti vizsgát 1916. május 1-jén tengerészászlóssá, 1916. július 1-jén pedig fregatthadnaggyá léptették elő.

Tengerésztisztként a VIRIBUS UNITIS (1916–1917), a TB 63 (1917–1918), a KNIN (1918) és a PERAGOSA (1918) hajókon szolgált – a két utóbbinak ő volt a parancsnoka.

A cs. és kir. Haditengerészet megszűnése után, 1919. február 28-án tartalékállományba helyezték.

További életútjáról, valamint halálozási idejéről és helyéről nincsenek adataink.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: Ezüst Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1918), Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1918), I. osztályú Ezüst Vitézségi Érem (1915), Károly Csapatkereszt (1917).

HOMAYR, ALBERT³⁰

Albert Homayr 1877-ben született Polában (ma a horvátországi Pula), római katolikus vallású polgári családban. Édesapja, idősebb Albert Homayr nyugalmazott cs. és kir. sorhajóászlós, állami hivatalnok volt. Édesanyjáról, családi állapotáról és esetleges gyermekeiről semmilyen adattal nem rendelkezünk.

Az elemi iskola és négy polai középiskolai osztály elvégzése után, 1892 és 1896 között a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia hallgatója volt. Tanulmányainak befejezését követően, 1896. július 1-jén, II. osztályú tengerészkadéttá nevezték ki.

Miután 1898-ban letette a tengerésztiszti vizsgát, még az évben I. osztályú tengerészkadéttá, 1900. január 1-jén sorhajóászlóssá, 1907. május 1-jén pedig sorhajóhadnaggyá léptették elő.

Szolgálati helyeiről nincsenek információink. Annyit tudunk csak, hogy 1900 körül a ZENTÁN szolgált, majd az 1910-es évek legelején a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia tanára volt. Annyi biztos még, hogy 1914. augusztus 16-án ő volt a ZENTA tűzértisztje.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában szabadult. Ezután valószínűleg – a ZENTA többi tisztjéhez hasonlóan – egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált. Időközben, 1916. november 1-jén korvettkapitánnyá léptették elő és nagyon valószínű, hogy az első világháború legvégén, 1918. november 1-jén elnyerte a fregattkapitányi rendfokozatot is.

Haditengerészeti pályafutásáról annyit tudunk még, hogy 1918-ban a cirkálóflottilla helyettes parancsnoka volt.

Albert Homayr cs. és kir. korvettkapitány – esetleg fregattkapitány – további életútjáról, valamint halálozási idejéről és helyéről nincsenek adataink.

---

³⁰ Almanach, 1915. 614. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 14. o.; Rangliste, 1917. 19. o.; Schematismus, 1914. 1272. o.; Dipl. Ing. Kurt Jacobs (Albert Homayr rokona) írásbeli közlése (Leutasch, 2001. július 17., 2002. március 23.).

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: III. osztályú Vaskorona Rend a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1915), III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem a vörös szalagon, Károly Csapatkereszt (1917), Jubileumi Emlékérem a fegyveres erők számára (1898), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), 1912–1913. Emlékkereszt (1913), III. osztályú porosz Korona Rend, III. osztályú kínai Sárkány Rend, V. osztályú japán Felkelő Nap Érdemrend.

KRAMER von DRAUBERG, MAXIMILIAN³¹

Maximilian Heinrich Johann Kramer Edler von Drauberg 1891. november 24-én született a csehországi Marienbadban (ma Mariánské Lázně), evangélikus vallású nemesi családban. Édesapja, Heinrich Kramer von Drauberg tartalékos cs. és kir. dragonyos főhadnagy, magánzó volt, édesanyja Bertha Kroha. Nőtlen és gyermektelen volt.

Az elemi iskola és a nyolc középiskolai osztály elvégzése, valamint a marburgi reáliskolai érettségi megszerzése után a haditengerészeti tisztjelölti iskola hallgatója volt. Tanulmányai befejezését követően 1911. szeptember 1-jén tengerésztiszt-jelöltté, majd 1913. február 1-jén tengerészcadéttá nevezték ki.

Első hajója az ADRIA (1911–1912) volt, melyet a RADETZKY (1912), az ERZHERZOG FRIEDRICH (1912), az ADRIA (1912–1913), a KAISERIN ELISABETH (1913), a RADETZKY (1913), a CUSTOZA (1913–1914), a MARS (1914), a SANKT GEORG (1914) és végül a ZENTA (1914. VII. 27.–1914. VIII. 16.) követett. Ez utóbbinak ő volt a rádiós tisztje.

Miután 1914-ben letette a tengerésztiszti vizsgát, 1914. június 1-jén tengerészszászlóssá, 1914. augusztus 1-jén – már a ZENTA pusztulása után, de visszamenőleges dátummal – fregatthadnaggyá léptették elő.

Ő volt az utolsó tiszt, aki elhagyta a süllyedő hajót, mivel a nagy zajban – a ZENTA hátsó lövegét irányította – nem hallotta meg a „hajót elhagyni” parancsot. Magának a parancsnoknak, Pachner fregattkapitánynak kellett visszaúsznia és személyesen utasítania a szétlőtt roncs elhagyására.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában sikerült kiszabadulnia. Ezután egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált, majd mindössze 9 napig az ERZHERZOG FRIEDRICH csatahajó második őrtisztje szolgálatát látta el.

1916-ban szakított a „klasszikus” haditengerészeti fegyvernemmel és repülővezetői vizsgát tett. Ettől kezdve a cs. és kir. Haditengerészet állományában mint pilóta teljesített szolgálatot, és Polában (1916), Triesztben (1916), Fiumében (1916–1917), végül ismét Triesztben (1917) állomásozott.

Levéltári forrásokból tudjuk, hogy 1916. június 14-e és november 14-e között harminc, 1917. május 24-e és október 26-a között pedig további tizenhat bevetésen vett részt. Voltak olyan napok is, amikor kétszer, sőt háromszor is felszállt egy-, illetve két-

---

³¹ ÖStA KA KM QGH Nr. 2789. Qualifikationsgrundheft von Maximilian Kramer von Drauberg; Almanach. 1915. 622. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 214. o.; Österreichischen Biographischen Lexikon. IV. k. Wien, 1969. 205–206. o.; Rangliste, 1917. 33. o.; Schematismus, 1914. 1275. o.; Dr. Rüdiger Axmann (Maximilian Kramer von Drauberg unokaöccse) írásbeli közlései (Graz, 2001. április 25., július 23.).

személyes repülőgéppel, hogy hajókat, hidakat, vasútállomásokat, vagy más egyéb olaszországi célpontokat semmisítsen meg.

Utolsó bevetésére 1917. október 26-án került sor, amikor is a K 212. számú haditengerészeti repülőgéppel, Triesztből indulva támadást intézet a Nova Vas-i ütegek ellen. Az akció azonban nem sikerült, mivel légi csatába keveredett négy olasz vadászgéppel, és a küzdelem az osztrák–magyar gép lelövésével végződött. A pilóta és segédje, Anasipoli tiszthelyettes így a Doberdo tónál voltak kénytelenek kényszerleszállást végrehajtani. A tiszthelyettesnek sikerült sértetlenül elérnie az osztrák vonalakat, de a súlyosan sebesült pilótát az olaszok elfogták. Először egy olasz kórházba, majd – miután a területet a cs. és kir. hadsereg elfoglalta – a trieszti hadikórházba került. A teljes jobb tüdejét elvesztette, és egy fél év múlva, élete 27. évében, 1918. április 2-án szepsziszben meghalt. Földi maradványait az 1920-as években a felső-ausztriai Steyrben, a helyi evangélikus temetőben helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: III. osztályú Vaskorona Rend a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1917), III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1916), Ezüst Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1917), Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1917), Arany Vitézségi Érem (1915), Károly Csapatkereszt (1917), 1912–1913. Emlékkereszt (1913).

LEONHARDI, FRANZ, Freiherr von³²

Franz Karl Ludwig Freiherr von Leonhardi 1877. április 10-én született Bécsben, evangélikus vallású főnemesi családban. Édesapja, Karl Freiherr von Leonhardi cs. és kir. huszárezredes volt, édesanyját pedig – aki magyar nemesi családból származott – nagy- és kisszredistyei Lazarovics Melániának hívták. Családi állapotáról annyit tudunk, hogy 1910. június 25-én az olaszországi Nogaredoban házasságot kötött Zeno Graf Welser von Welserheimb – Ausztria 1880 és 1905 közötti honvédelmi minisztere – Josepha nevű lányával. E frigyből nem származtak gyermekek.

Az elemi iskola és négy pozsonyi gimnáziumi osztály elvégzését követően, 1891 és 1895 között a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia hallgatója volt. Tanulmányainak befejezése után, 1895. július 1-jén, II. osztályú tengerészkadéttá nevezték ki.

Miután 1896-ban letette a tengerésztiszti vizsgát, 1897. január 1-jén I. osztályú tengerészkadéttá, 1899. január 1-jén sorhajózáslóssá, 1907. május 1-jén pedig sorhajóhadnaggyá léptették elő.

Első állomáshelye a katonai kikötőparancsnokság (1895) volt, melyet a HABSBURG (1895), a SAIDA (1895–1897), a KERKA (1897), a HABSBURG (1897–1898), a KAISER FRANZ JOSEPH I. (1898), a HABSBURG (1898), a MONARCH (1898), a KAISER MAX (1898), a tengerész hadtest (1898–1899), a SALAMANDER (1899), a

---

³² ÖStA KA KM QGH Nr. 3047. Qualifikationsgrundheft von Franz Freiherr von Leonhardi; Tabi Evangélikus Lelkészi Hivatal. Halottak anyakönyve. 5. k., 2. o., 9. fsz.; Almanach, 1915. 614. o.; Genealogisches Handbuch der freiherrlichen Häuser. Limburg, 1963. 271. o.; *Gudenus János József: A magyarországi főnemeség XX. századi genealógiája.* II. k. Budapest, 1993. 169. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 81. o.; Rangliste, 1917. 18. o.; Schematismus, 1914. 1271. o.; Mag. Johannes Goës-Saurau (Franz Freiherr von Leonhardi unokaöccse) írásbeli közlése (Frohnleiten, 2001. június 7.).

tengerész hadtest (1899–1900), a katonai kikötőparancsnokság (1901), a KAISER FRANZ JOSEPH I. (1901), a katonai kikötő-parancsnokság (1901), a TEGGETTHOFF (1901), BOA (1901–1902), a kikötői tengernagyi hivatal (1902), a SAIDA (1902), a TEGGETTHOFF (1902), a tengerész szertár (1902), a TB 16 (1903), az ASPERN (1903–1904), a tengerész szertár (1904–1905), a PYTHON (1905), a SPERBER (1905), a tengerész szertár (1905), a MONARCH (1905–1906), a kikötői tengernagyi hivatal (1906), a TB 16 (1906), a TB 36 (1907), a hidrográfiai hivatal (1907–1908), a SANKT GEORG (1908), a KAISER KARL VI. (1908–1909), a kikötői tengernagyi hivatal (1909), a PANTHER (1909), egy pekingi kiküldetés (1909–1910), a KAISERIN ELISABETH (1910), a kikötői tengernagyi hivatal (1910), a KAISER MAX (1910–1911), az ADRIA (1911–1912), a TB 39 (1912), az ERZHERZOG FRIEDRICH (1912), a HABSBURG (1912–1913), a kikötői tengernagyi hivatal (1913), a ZARA (1913), az ERZHERZOG FRIEDRICH (1913–1914) és végül a ZENTA (1914. I. 28.–1914. VIII. 16.) követett. Ez utóbbinak ő volt az első tisztje.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában szabadult ki. Ezután rövid ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

Időközben, 1916. május 1-jén korvettkapitánnyá léptették elő és kinevezték a WIEN (1916–1917), a MONARCH (1917), majd a SANKT GEORG (1917) első tisztjévé. Továbbá parancsnokként szolgált a CSIKÓS-on (1917) és a SATELLIT-en (1918).

Az első világháború legvégén, 1918. november 1-jén, fregattkapitánnyá léptették elő, majd valamikor, nem sokkal ezután, nyugállományba helyezték.

További életútjáról annyit tudunk, hogy a cs. és kir. Haditengerészet megszűnése után először Ausztriában, majd Magyarországon – hol Budapesten, hol pedig feleségének Somogy vármegyei birtokán – élt.

Báró Leonhardi Ferenc nyugalmazott cs. és kir. fregattkapitány élete 58. évében, 1934. július 24-én hunyt el Budapesten, és július 27-én, a Somogy vármegyei Tabon, a weltersheimbi gróf Weltersheimb család sírkertjében, az evangélikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: III. osztályú Vaskorona Rend a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1915), Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1918), Károly Csapatkereszt (1917), Jubileumi Emlékérem a fegyveres erők számára (1898), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), 1912–1913. Emlékkereszt (1913).

MIKESCH, GUSTAV³³

Gustav Mikesch 1884. június 28-án született Bécsben, római katolikus vallású polgári családban. Édesapja bankhivatalnok volt. Családi állapotáról annyit tudunk, hogy 1909-ben házasságot kötött, ám feleségéről és esetleges gyermekeikről nincsenek adataink.

Az elemi iskola és a nyolc középiskolai osztály elvégzése, valamint a bécsi reáliskolai érettségi megszerzése után 1903. október 1-jén lépett a haditengerészeti pályára, mint ideiglenes tengerészbiztos növendék. 1906. február 1-jén tengerészbiztos növendék lett,

---

³³ ÖStA KA KM QGH Nr. 3566. Qualifikationsgrundheft von Gustav Mikesch; Almanach, 1915. 645. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 210. o.; Schematismus, 1914. 1291. o.

majd a tiszti, azaz tengerészbiztosi vizsga letétele után 1907. május 1-jén III. osztályú tengerész segédbiztossá (1909-től a II. osztályú tengerészbiztosi rendfokozat) léptették elő.

Első állomáshelye a tengerész szertár (1903) volt, melyet a GAMMA (1903–1904), a BUDAPEST (1904), a BABENBERG (1904–1905), a tengerész hadtest (1905), a tengerész szertár (1905), a BELLONA (1905–1906), a kikötői tengernagyi hivatal (1906–1908), az ASPERN (1908–1909), a tengerész szertár (1909), a SANKT GEORG (1909), a tengerész szertár (1909), a ZARA (1909), a tengerész szertár (1909), az ERZHERZOG KARL (1909–1910), a tengerész hadtest (1910), végül a GAMMA (1910–1912) követték.

Időközben, 1913. január 1-jén I. osztályú tengerészbiztossá léptették elő. 1912 és 1913 között nem tudjuk, hogy pontosan mely hajókon szolgált. Annyi biztos azonban, hogy 1914. március 24-től ő volt a ZENTA hajószámvivője.

Ő volt az egyetlen a ZENTA tisztikarából, akinek a közel másféléves montenegrói hadifogságot nem sikerült túlélnie. Két héttel azután, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia hadserege elfoglalta Montenegrót, élete 32. évében, 1916. február 7-én hunyt el Podgoricában, egy (immár) cs. és kir. tábori kórházban.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: a Ferenc József Rend lovagkeresztje a Katonai Érdemkereszt szalagján (1915), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), V. osztályú török Medsidje Rend.

PACHNER, PAUL³⁴

Paul Kajetan Maria Pachner 1870. november 17-én született a stájerországi Marburgban (ma a szlovéniai Maribor), római katolikus vallású polgári családban. Édesapja, Kajetan Pachner gyáros volt, édesanyját Franziska Kessissoglunak hívták. Nőtlen és gyermektelen volt.

Az elemi iskola és négy marburgi középiskolai osztály elvégzése után, 1886 és 1890 között a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia hallgatója volt. Tanulmányai végeztével 1890. július 1-jén II. osztályú tengerészkadéttá nevezték ki.

Miután 1893-ban letette a tengerésztiszti vizsgát, 1893. április 18-án I. osztályú tengerészkadéttá, 1893. május 1-jén sorhajózáslóssá, 1899. május 1-jén sorhajóhadnaggyá, 1911. május 1-jén korvettkapitánnyá, 1914. január 1-jén pedig fregattkapitánnyá léptették elő.

Első állomáshelye a SAIDA (1890–1891) volt, melyet a FRIEDRICH (1891–1892), a BELLONA (1892), a KAISER Max (1892), a RADEZKY (1892–1893), a RUDOLF (1893), a tengerész hadtest (1893–1894), a PRINZ EUGEN (1894), az ALPHA (1894–1895), a DION (1895), a KRANICH (1895), a DONAU (1895–1896), a DION (1896), a TB XXX. (1896), a TB XXVII. (1896), a DION (1896–1897), a HABSBURG (1897), a BLITZ (1897–1898), a DION (1898–1899), a KÍGYÓ (1899), a DION (1899–1900), a TB XIV. (1900), a BUDAPEST (1901–1902), a kikötői tengernagyi hivatal (1902), a

---

³⁴ ÖStA KA KM QGH Nr. 3968a. Qualifikationsgrundheft von Paul Pachner; ÖStA. NLS. B 605.; StAG Magistratischen Sterbeprotokoll. TP 1937/X/Zl. 110.; Almanach, 1915. 612. o.; A Magyar Haditengerészeti Egyesület Közleményei (a továbbiakban: MHEK). 1937. 3. sz. 7. o.; *Bayer von Bayersburg, Heinrich*: Unter der k. u. k. Kriegsflagge 1914–1918. Wien. 1959. 48–55. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 191. o.; Rangliste, 1917. 14. o.; Schematismus, 1914. 1270. o.

ZENTA (1902–1903), a tengerész hadtest (1903–1904), a PLUTO (1905), a WINGER (1905), a kikötői tengernagyi hivatal (1905), a RADETZKY (1905), az ERZHERZOG ALBRECHT (1905–1906), a TB XX. (1906), az ERZHERZOG ALBRECHT (1906), a BELLONA (1906–1907), a SALAMANDER (1907), a BELLONA (1907), a DELPHIN (1907), a MONARCH (1907–1908), a SZIGETVÁR (1909–1910), a kikötői tengernagyi hivatal (1911), a HABSBURG (1911), az ERZHERZOG KARL (1911–1912), a MAGNET (1912–1913), a TURUL (1913), a BELLONA (1913–1914), a PANTHER (1914) és végül a ZENTA (1914. VIII. 13.–1914. VIII. 16.) követett. Ez utóbbinak – igaz mindössze négy napig, de – ő volt a parancsnoka.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában szabadult ki. Ezután egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

Később több hajónak is ő látta el a parancsnoki beosztását, így a SZIGETVÁRnak (1916–1917), a KAISER Karl VI.-nek (1917) és a BABENBERGnek (1917).

Időközben, 1917. augusztus 1-jén sorhajókapitánnyá léptették elő és áthelyezték a kikötői tengernagyi hivatalhoz, 1919. január 1-jén pedig nyugállományba helyezték.

Különböző és egyben megbízható levéltári forrásokban azonban 1920-tól mint nyugalmazott cs. és kir. ellentengernagy szerepel. Azt, hogy pontosan mikor is léptették elő a már nyugállományban lévő sorhajókapitányt ellentengernaggyá, nem tudjuk. A bécsi Kriegsarchivban található irathagyatékának az átvizsgálása után arra a következtetésre jutottunk, hogy erre az előléptetésre valamikor az 1920. év közepén kerülhetett sor.

További életútjáról annyit tudunk, hogy a világháború befejezése után – mivel semmiképpen nem akart megválni tengerész hivatásától – először Mária Krisztina spanyol anyakirályné közbenjárására a legnagyobb spanyol tengerhajózási vállalatnál kapott állást, mint a cég Fernando Po szigeti képviselője. Később ugyanennél a vállalatnál utazó felügyelő lett.

Magas pártfogójának halála után – XII. Alfonz spanyol király özvegye 1929-ben hunyt el – Abas Hilmi egyiptomi ex-khedive gőzjachtjának lett a kapitánya, majd, mint harmadik tiszt egy jugoszláv szénszállító hajóra szerződött el.

Élete utolsó éveiben, egy kis amerikai vitorlásjacht kapitányaként, többször is átkelt az Atlanti óceánon az Adriai tenger partján fekvő Lussinból New Yorkba.

Paul Pachner nyugalmazott cs. és kir. ellentengernagy élete 67. évében, 1937. október 13-án hunyt el az ausztriai Grazban, és október 15-én, a grazi St. Peter temetőben, a római katolikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra. Korhadtt fake-resztjére – amely a mai napig megtalálható a temetőben – csupán annyit írtak, hogy „Fremder Seemann”, azaz ismeretlen tengerész.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: II. osztályú Vaskorona Rend a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1915), III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal (1917), Károly Csapatkereszt (1917), III. osztályú Tiszti Szolgálati Jel (1915), Jubileumi Emlékérem a fegyveres erők számára (1898), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), II. osztályú német Vaskereszt (1917), V. osztályú török Medsidje Rend (1898).

RASCHENDORFER, ALBERT³⁵

Albert Raschendorfer 1866. január 8-án született a sziléziai Moradorfban (ma a csehországi Zálužné), római katolikus vallású családban. Szüleiről nincsenek adataink. 1898. augusztus 31-jén Polában házasságot kötött Augusta Scocierrel. E frigyből öt gyermek, származott: Albert (1898), Augusta (1900) és Otto (1901), valamint egy 1903-ban, illetve egy 1914-ben született leány.

Iskolái elvégzése után, 1884. szeptember 18-án lépett a haditengerészeti pályára mint IV. osztályú matróz. 1884. december 10-én III. osztályú matrózzá, 1885. november 20-án gépész árbocossá, 1887. október 1-jén gépész negyedmesterré, 1888. július 1-jén gépészsegéddé, 1892. október 1-jén algépgondozóvá és végül 1896. január 1-jén gépgondozóvá léptették elő.

Miután 1897-ben letette a tiszti, azaz gépüzemvezetői vizsgát, 1897. május 1-jén III. osztályú gépüzemvezetővé nevezték ki. 1907. május 1-jén pedig II. osztályú gépüzemvezetővé (e rendfokozatnak 1909-től I. osztályú gépüzemvezető volt a megnevezése) léptették elő.

Szolgálati helyeiről sajnos nincsenek információink. Annyit tudunk mindössze, hogy 1914. augusztus 16-án ő volt a ZENTA gépüzemvezetője.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában szabadult ki. Ezután valószínűleg – a ZENTA többi tisztjéhez hasonlóan – egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

Haditengerészeti pályafutásáról annyit tudunk még, hogy 1917. május 1-jén II. osztályú főgépüzemvezetővé léptették elő és, hogy 1916 és 1917 között az ÁRPÁD gépüzemvezetője volt.

Még a cs. és kir. Haditengerészet megszűnése előtt, 1918. június 1-jén nyugállományba helyezték, de 1920-ban reaktiválták és átvették az újonnan felállított csehszlovák hadseregbe, mint őrnagyot. Albert Raschendorfer nyugalmazott cs. és kir. II. osztályú főgépüzemvezető, a csehszlovák hadsereg őrnagya élete 67. évében, 1932. február 6-án hunyt el Velká Sřtelnában (ma Csehország).

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: Koronás Arany Érdemkereszt (1911), Károly Csapatkereszt (1917), Jubileumi Emlékérem a fegyveres erők számára (1898), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), 1912–1913. Emlékkereszt (1913).

ROTTER, FRIEDRICH³⁶

Friedrich Johann Rotter 1878-ban született a sziléziai Wagstadtban (ma a csehországi Bílovec). Szüleiről és vallásáról nincsenek adataink. Családi állapotáról mindössze annyit tudunk, hogy 1909-ben még nőtlen volt. Későbbi házasságkötéséről, illetve esetleges gyermekeiről nem tudunk.

Az elemi iskola és egy lakatos iparosiskola elvégzése után, 1898. július 20-án lépett a haditengerészeti pályára mint IV. osztályú matróz.

³⁵ Vojenský Ústřední Archiv (a továbbiakban: VÚA). Vojenské kmenové listy (a továbbiakban: KL). Grundbuchblatt von Albert Raschendorfer, Kmenový list Albert Raschendorfer; Almanach, 1915. 640. o.; Rangliste, 1917. 76. o.; Schematismus, 1914. 1288. o.

³⁶ ÖStA KA KM QGH Nr. 4796. Qualifikationsgrundheft von Friedrich Rotter; Almanach, 1915. 641. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 210. o.; Schematismus, 1914. 1289. o.

Miután 1909-ben letette a tiszti, azaz gépüzemvezetői vizsgát, 1909. november 1-jén II. osztályú gépüzemvezetővé nevezték ki. 1913. november 1-jén pedig I. osztályú gépüzemvezetővé léptették elő.

Tisztiként első hajója a TEGETTHOFF (1910) volt, melyet a SZIGETVÁR (1910–1911), a TRABANT (1911–1912), a KAISERIN UND KÖNIGIN MARIA THERESIA (1912–1913), a ZENTA (1913), a DION (1913), a PELIKAN (1913–1914), a ZENTA (1914), a DION (1914) és végül ismét a ZENTA (1914–1914. VIII. 16.) követett. Ez utóbbinak ő volt a gépüzemvezető-helyettese.

Ő volt az egyetlen a ZENTA tisztikarából, aki életét vesztette a hajó pusztulásakor.

Friedrich Rotter cs. és kir. I. osztályú gépüzemvezető tehát élete 36. évében, 1914. augusztus 16-án halt hősi halált a ZENTA cirkáló fedélzetén.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: a Ferenc József Rend lovagkeresztje a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (posztumusz) (1915), Hadiérem (1901), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), 1912–1913. Emlékkereszt (1913).

Dr. SCHUMMEL RUDOLF³⁷

Schummel Rudolf 1888. augusztus 29-én született a Sopron vármegyei Sopronkeresztúron (ma az ausztriai Deutschkreuz), római katolikus vallású polgári családban. Édesapja, Schummel Sándor községi jegyző volt, édesanyja Trenker Mária. 1921. június 11-jén Sopronban házasságot kötött Steiner Jozefával. E frigyből két gyermek, az 1922-ben született Éva és az 1924-ben született Gertrúd származott.

Az elemi iskola és a nyolc középiskolai osztály elvégzése, valamint a soproni érettségi megszerzése után a budapesti orvostudományi egyetem hallgatója volt. Tanulmányai befejezését követően, 1912. szeptember 9-én, az orvostudományok doktorává avatták.

Első állomáshelye a tengerész kórház (1913) volt, melyet a VIRIBUS UNITIS (1913–1914), az ERZHERZOG FRIEDRICH (1914), a tengerész kórház (1914), a ZARA (1914) és végül a ZENTA (1914. VII. 27. – 1914. VIII. 16.) követett. Ez utóbbinak ő volt a hajóorvosa.

1913. március 1-jén ideiglenes fregattorvossá, 1914. május 16-án pedig tényleges fregattorvossá nevezték ki.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan csak 1916 januárjában szabadult. Ezután egy ideig a kikötői tengernagyi hivatalban szolgált.

1916. március 6-án megvált a haditengerésztől és a cs. és kir. 76. gyalogezredhez helyeztette át magát, főorvosnak (ez a gyalogságnál a főhadnagyi rendfokozatnak felelt meg). Közben, 1917. augusztus 11-én, tartalékos cs. és kir. fregattorvossá nyilvánították.

További életútjáról annyit tudunk, hogy a világháború befejezése után hazatért Magyarországra és 1919-től orvosként praktizált Fertőszentmiklóson. 1922-ben fogorvosi képesítést szerzett és átköltözött Sopronba. Ettől kezdve egészen haláláig magánpraxist folytató fogorvosként dolgozott a városban. Ő látta el a GySEV fogbetegeit is.

---

³⁷ MOL X 6127. A sopronkeresztúri római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. 2. k., 233. o., 107. fsz.; Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára. XXXIII. 1. a. 67. Halotti anyakönyvek. 119/1952. fsz.; ÖStA KA KM QGH Nr. 5159. Qualifikationsgrundheft von Dr. Rudolf Schummel; Almanach, 1915. 633. o.; Schematismus, 1914. 1283. o., Pohl László (dr. Schummel Rudolf jeje) írásbeli közlése (Ózd, 2001. október 24.).

Dr. Schummel Rudolf fogorvos, tartalékos cs. és kir. fregattorvos és főorvos szívbé-
nulás és májzsugorodás következtében, élete 64. évében, 1952. március 26-án hunyt el
Sopronban. Földi maradványait március 29-én, a soproni Szent Mihály temetőben, a
római katolikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti, illetve katonaoorvosi pályafutása alatti kitüntetései: Bronz Katonai
Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal (1918), I. osztályú Ezüst
Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt (1917).

SIESZ [1926-től SZAKVÁRY] JÁNOS³⁸

Siesz – 1926-től vitéz Szakvály – János 1894. május 3-án született Sopronban, római
katolikus vallású polgári családban. Édesapja, Siesz Károly vasúti hivatalnok, édesanyja
Reisz Krisztina volt. Családi állapotáról annyit tudunk, hogy 1928-ban házasságot kötött
grünfeldi Puxbaum Gizellával. E frigyből egyetlen gyermek, az 1935-ben született Márta
származott.

Az elemi iskola és a nyolc középiskolai osztály elvégzése, valamint a soproni érettsé-
gi megszerzése után a haditengerészeti tisztjelölti iskola hallgatója volt. Tanulmányainak
befejezését követően, 1913. szeptember 1-jén, tengerésztiszt-jelöltté nevezték ki.

Szolgálati helyeiről sajnos nincsenek információink. Annyit tudunk mindössze, hogy
1914. augusztus 16-án ő is a ZENTA tisztikarához tartozott, mint a cirkáló beosztott
kadétja.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 ja-
nuárjában sikerült kiszabadulnia. Ezután valószínűleg – a ZENTA többi tisztjéhez ha-
sonlóan – egy ideig a kikötői tengerügyi hivatalban szolgált.

Még 1915. február 1-jén – tehát még a hadifogsága alatt – tengerészkadéttá nevezték
ki, majd miután 1916-ban letette a tengerésztiszt vizsgát, 1916. május 1-jén tengerész-
zászlóssá, 1916. november 1-jén pedig fregatthadnaggyá léptették elő.

1917-ben szakított a „klasszikus” haditengerészeti fegyvernemmel és repülővezetői
vizsgát tett. Ettől kezdve a cs. és kir. Haditengerészet állományában, pilótaként teljesített
szolgálatot.

A cs. és kir. Haditengerészet megszűnése után átvették az újonnan felállított m. kir.
Folyamórséghez, ahol mint főhadnagy (folyamőr főhajónagy) – cs. és kir. fregatthad-
nagyként 1921. november 1-jén helyezték nyugállományba –, majd mint százados (fo-
lyamőr kapitány) szolgált.

Állomáshelyeiről mindössze annyit tudunk, hogy 1927-ben a folyamőr hajós zászlóalj
tüzérszázadának volt a parancsnoka. 1928 és 1930 között a budapesti révkapitányság
révkapitányaként, 1930-ban a Budapest-Alsó révkapitányság révkapitányaként említik a
források.

---

³⁸ MOL X 3329. A Sopron Szent Györgyi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai.
Kereszteltek anyakönyve. 7. k., 248. o., 86. fsz.; OSzK Péat. Szakvály János gyászjelentése (Budapest, 1942.
március 10.); Almanach, 1915. 626. o.; A m. kir. honvédség és csendőrség tisztjeinek 1941. évi rangsorolása.
Budapest, 1941. 561. o.; *Bp. Közl.* 1926. 143. sz. 2. o., 1927. 284. sz. 3. o.; *Csonkaréti – Benczúr:* i. m. 169. o.;
MHEK 1942. 3. sz. 3. o.; Rangliste, 1917. 38. o.; Rangsorolás, 1938. 379. o.; Rangsorolás, 1940. 411. o.; *Rend.
Közl.* 1920. 48. sz. 1310. o., 1921. 50. sz. 669. o.; Schematismus, 1914. 1276. o.; *Vit. Alb.* 352. o.; Balássy
Miklósné szül. Szakvály Márta (Szakvály János leánya) írásbeli közlése (Sopron, 2001. május 7.); Szakvály
Károly (Szakvály János unokaöccse) írásbeli közlése (Budapest, 2001. május 6.)

1935. május 1-jén léptették elő őrnaggyá (II. osztályú folyamőr törzskapitány), majd 1938. november 1-jén alezredessé (I. osztályú folyamőr törzskapitány, mely rendfokozatnak 1939-től folyamőr törzskapitány volt a megnevezése).

Vitéz Szakvály János nyugalmazott cs. és kir. fregatthadnagy, m. kir. folyamőr alezredes váratlanul – nagy valószínűséggel tragikus körülmények között –, élete 48. évében, 1942. március 7-én hunyt el Budapesten. Földi maradványait március 11-én, a budapesti Farkasréti temetőben, katonai tiszteletadás mellett, a római katolikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra.

Haditengerészeti és folyamőri pályafutása alatti kitüntetései: a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje (1939), Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal, a Kormányzói Dicsérő Elismerés Látható Jelét Képező Magyar Koronás Bronzérem, hadiszalagján az elmaradt háborús kitüntetés kisebbitett alakjával (III. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel és a kardokkal), Kormányzói Dicsérő Elismerés Látható Jelét Képező Magyar Koronás Bronzérem keskeny piros-fehér szegélyezésű sötét-szmaragdzöld szalagon, I. osztályú Ezüst Vitézségi Érem (1915), Károly Csapatkereszt (1917), III. osztályú Tiszti Szolgálati Jel.

STENGEL, FRIEDRICH³⁹

Friedrich Stengel 1885. február 21-jén született Polában, római katolikus vallású családban. Édesapját Jakob Stengelnek, édesanyját Emilie Holikának hívták. Családi állapotról annyit tudunk, hogy 1918. augusztus 12-én a porosz-sziléziai Benthben házasságot kötött Klara Gillarral. E frigyből két gyermek, az 1921-ben született Eleonora és az 1923-ban született Hildegard származott.

Az elemi iskola és két reáliskolai osztály elvégzése után, 1902. szeptember 5-én lépett a haditengerészeti pályára, mint címzetes gépész árbocos. 1903. január 1-jén gépész árbocossá, 1903. október 1-jén gépész negyedmesterré, 1905. október 1-jén gépészsegéddé, 1908. május 1-jén algépgondozóvá, 1910. május 1-jén gépgondozóvá és végül 1912. november 1-jén főgépgondozóvá léptették elő.

Miután 1912-ben letette a tiszti, azaz gépüzemvezetői vizsgát, 1913. január 1-jén II. osztályú gépüzemvezetővé nevezték ki.

Első hajója a ZENTA (1902–1903) volt, melyet az AURORA (1903–1904), a BABENBERG (1904), az AURORA (1904), a HABSBERG (1904), az AURORA (1904), a HABICHT (1904), az AURORA (1904), a KAISERIN UND KÖNIGIN MARIA THERESIA (1904), az AURORA (1904), a TB 36 (1905), a DON JUAN (1905), a GAUKLER (1905), a HARPIE (1905–1906), a KIBITZ (1906), a KAISERIN ELISABETH (1906), a TAURUS (1906–1907), a WILDFANG (1907–1908), a TURUL (1909), a HABSBERG (1909), a BELLONA (1909–1910), az ERZHERZOG FERDINAND MAX (1910–1911), a DON JUAN (1911), a BELLONA (1911) és végül a ZENTA (?–1914. VIII. 16.) követte. Ez utóbbinak ő volt az egyik beosztott gépüzemvezetője.

A ZENTA pusztulását követően montenegrói hadifogságba került, ahonnan 1916 januárjában sikerült kiszabadulnia. Ezután valószínűleg – a ZENTA többi tisztjéhez hasonlóan – egy ideig a kikötői tengerügyi hivatalban szolgált.

---

³⁹ ÖStA KA KM QGH Nr. 5517. Qualifikationsgrundheft von Friedrich Stengel; VÚA KL Grundbuchsblatt von Friedrich Stengel, Kmenový list Bendřich Stengel; Almanach, 1915. 642. o.; Kriegseinteilungsliste, 1918. 22. o.; Rangliste, 1917. 78. o.; Schematismus, 1914. 1289. o.

Haditengerészeti pályafutásáról annyit tudunk még, hogy 1916. november 1-jén I. osztályú gépzemvezetővé léptették elő, és hogy 1918-ban az ORJEN gépzemvezetője volt.

A cs. és kir. Haditengerészet megszűnése után, 1919. február 28-án nyugállományba helyezték, de 1920-ban reaktiválták és átvették az újonnan felállított csehszlovák hadseregbe, mint századost.

Friedrich Stengel nyugalmazott cs. és kir. I. osztályú gépzemvezető, a csehszlovák hadsereg századosa halálzási idejéről és helyéről nincsenek adataink. Korabeli dokumentumokból csupán annyit sikerült kiderítenünk, hogy 1942-ben még életben volt.

Haditengerészeti pályafutása alatti kitüntetései: a Ferenc József Rend lovagkeresztje a Katonai Érdemkereszt szalagján (1915), Károly Csapatkereszt (1917), Katonai Jubileumi Kereszt (1908), 1912–1913. Emlékkereszt (1913).

*A ZENTA legénységéből hősi halált haltak névsora*⁴⁰

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Alinč, Josef	Licomëlic (Csehország), 1889.	II. osztályú fedélzeti matróz
Andrian, Gino	Fiumicello (Tengermellék), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Babic, Alois	Krainburg (Krajna), 1897.	gépész árbocos
Babic, Josef	Decani (Tengermellék), 1889.	főfűtő
Bacalja, Mate	Zara (Dalmácia), 1889.	főfűtő
Belich Antal	Fiume (Magyarország), 1889.	II. osztályú hajógyári munkás
Berger, Karl	Elsarn (Alsó-Ausztria), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Bernič, Ivan Antun	Selve (Dalmácia), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Besenböck, Alois	Traiskirchen (Alsó-Ausztria), 1897.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Bestulić, Johann	Parenzo (Tengermellék), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Biró Imre	Balatonkeresztúr (Magyarország, Somogy vm.), 1885.	II. osztályú fedélzeti matróz
Bogdán Atanáz	Resicabánya (Magyarország, Krassó-Szörény vm.), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Bohač, Josef	Jung-Bunzlau (Csehország), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Brandenburg Frigyes	Resicabánya (Magyarország, Krassó-Szörény vm.), 1891.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Bratič, Joso vagy Mate	Scardana (Dalmácia), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Bregar, Josef	Hötisch (Krajna), 1894.	II. osztályú fűtő
Budicin, Franz	Rovigno (Tengermellék), 1888.	fedélzeti árbocos
Bumba, Vize vagy Krste	Sebenico (Dalmácia), 1890.	I. osztályú fedélzeti matróz

⁴⁰ ÖStA KA KM MS I. GG 1914. Rubrik 50 A.; Almanach, 1915. passim.; *Sokol*: i. m. 80. o.

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Caleta, Joso	Sebenico (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Calligaris, Quirino	Ronchi (Tengermellék), 1889.	III. osztályú fedélzeti matróz
Carić, Stipan vagy Jakov	Lesina (Dalmácia), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Catela, Anton	Barbona (Tengermellék), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Cečez, Dusan	Dlnjeselo (Hercegovina), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Cech, Rudolf	Trautenau (Csehország), 1887.	gépgondozó
Chersanáz, Matheus Anton	Lovrana (Tengermellék), 1889.	főfűtő
Cocianich, Andreas	Trieszt (Tengermellék), 1887.	III. osztályú fedélzeti matróz
CoriĆ, Mate Ante vagy Ivan	Vodice (Dalmácia), 1888.	III. osztályú fedélzeti matróz
Corradin, Anton	Capodistria (Tengermellék), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
CzÉda István	Vonyarcvashegy (Magyarország, Zala vm.), 1891.	II. osztályú fűtő
Dänemark, Wenzel	Zizkow (Csehország), 1889.	címzetes élelmezési negyedmester
Danyi István	Temerin (Magyarország, Bács-Bodrog vm.), 1887.	fedélzeti árbocos
Deák Sándor	Csanytelek (Magyarország, Csongrád vm.), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Degenhart, Johann	Wien (Alsó-Ausztria), 1890.	konyhai árbocos
Demeter Márton	Vice (Magyarország, Szolnok-Doboka vm.), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Depauli, Girolamo	Dignano (Tengermellék), 1889.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Deutsch Rudolf	Rumpód (Magyarország, Vas vm.), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Druzić, Jerko vagy Peter	Krajina (Dalmácia), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Dudine, Josef	Umago (Tengermellék), 1891.	I. osztályú vitorlakészítő munkás
Dunatov, Jakob vagy Josip	Vodice (Dalmácia), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Durin, Johann vagy Josef	Pola (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fűtő
Egger, Leopold	Strazisce (Krajna), 1894.	gépész negyedmester
Eiben Gyula Miklós	Gyertyánliget (Magyarország, Máramaros vm.), 1889.	I. osztályú torpedó munkás
Erlich Mihály	Rados (Magyarország, Nagy-Küküllő vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Favro, Franjo vagy Marko	Blatta (Dalmácia), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Fazekas I. Ferenc	Szeged (Magyarország, Csongrád vm.), 1890.	II. osztályú fűtő
Fekete Dezső	Sárvár (Magyarország, Vas vm.), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Fekete Gyula	Élesd (Magyarország, Bihar vm.), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Ferluga, Albert vagy Jakob	Trieszt (Tengermellék), 1890.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Fontanini János	Fiume (Magyarország), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Foric, Johann vagy Peter	Arbe (Dalmácia), 1886.	I. osztályú fedélzeti matróz
Gallistl, Wenzel	Krumau (Csehország), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Gallo, Viktor	Trieszt (Tengermellék), 1891.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Grozdanic, Ivan vagy Filip	Scardona (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Grubisič, Ivan	Kraljevice (Horvátország), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Grünberg, Natan Karl	Stanislaw (Galícia), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Gulin, Nikolo vagy Joso	Sebenico (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Guttmann, Karl	Radkersburg (Stájerország), 1897.	címzetes gépész árbocos
Heller, Roman	Schalchen (Felső-Ausztria), 1890.	kormányos negyedmester
Hnilička, Julius	Wolkersdorf (Alsó-Ausztria), 1892.	gépész árbocos
Houser, Anton	Kamenitz (Csehország), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Hradrovsky, Anton	Nucic (Csehország), 1891.	fedélzeti árbocos
Hrovatin, Mathias	Trieszt (Tengermellék), 1888.	fedélzeti árbocos
Ilić, Anton Toma	Udbina (Horvátország), 1888.	III. osztályú fedélzeti matróz
Ilukic, Gijordijo vagy Ilija	Guber (Bosznia), 1889.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Jovanović, Josip vagy Mate	Stretto (Dalmácia), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Juraga, Marko vagy Mate	Stretto (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Jurčić, Anton	Kastua (Tengermellék), 1888.	II. osztályú fedélzeti matróz
Kandutsch, Johann	Trieszt (Tengermellék), 1892.	III. osztályú gépész munkás
Kantor, Ferdinand	Ostrau (Morvaország), 1891.	gépész negyedmester
Karakas István	Szeghalom (Magyarország, Békés vm.), 1890.	I. osztályú fűtő
Karas, Raimund	Selesowic (Morvaország), 1893.	III. osztályú fedélzeti matróz
Kinkela, Vjekoslav	Kastua (Tengermellék), 1889.	főfűtő
Kiss Gyula	Berettyóújfalu (Magyarország, Bihar vm.), 1888.	fedélzeti árbocos
Kober, Karl	Reichenberg (Csehország), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Končar, Anton	Trebelen (Krajna), 1882.	II. osztályú fedélzeti matróz
Koppányi Lajos	Mezőtelegd (Magyarország, Bihar vm.), 1890.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Kotzbek, Wando	Radkersburg (Stájerország), 1893.	III. osztályú fedélzeti matróz

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Kovács Ferenc Károly	Cinkota (Magyarország, Pest vm.), 1891.	gépész árbocos
Kovács Ignác	Magyarkeszi (Magyarország, Tolna vm.), 1887.	III. osztályú fedélzeti matróz
Kovács István	Jászberény (Magyarország, Szolnok vm.), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Kölbl, Jakob	Neudorf (Alsó-Ausztria), 1896.	gépész árbocos
Kristen, Egon	Höflein (Morvaország), 1895.	elektro árbocos
Krsul, Anton	Kastua (Tengermellék), 1890.	II. osztályú fűtő
Kühn, Wilhlem	Wien (Alsó-Ausztria), 1890.	gépész negyedmester
Kuvik István	Magyarkeszi (Magyarország, Tolna vm.), 1885.	II. osztályú fedélzeti matróz
Lázárucz Gyula	Mezőbánd (Magyarország, Maros-Torda vm.), 1889.	I. osztályú fedélzeti matróz
Leitner, Franz	Millstatt (Karintia), 1891.	elektro negyedmester
Lerch, Rudolf	Gastorf (Csehország), 1890.	I. osztályú fűtő
Leschinger, Wilhelm	Göding (Morvaország), 1897.	II. osztályú fedélzeti matróz
Lesević, Niko vagy Silov	Giupana (Dalmácia), 1890.	I. osztályú fűtő
Ljubičić-Scrobe, Johann	Fianona (Tengermellék), 1888.	III. osztályú fedélzeti matróz
Ljunjanovics András	Baja (Magyarország, Bács-Kiskun vm.), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Lorenzin, Nikolaus	Pola (Tengermellék), 1888.	II. osztályú fedélzeti matróz
Lučić, Nikolaus	Kastua (Tengermellék), 1891.	II. osztályú fűtő
Lukanic, Josef	Krasica (Horvátország), 1887.	II. osztályú fedélzeti matróz
Marasovič, Jure vagy Ivan	Polija (Dalmácia), 1890.	I. osztályú fűtő
Marendic, Nikolai vagy Bozo	Muc (Dalmácia), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Marohnic, Stefan	Kraljevica (Horvátország), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Maskarin, Josef	Pola (Tengermellék), 1889.	gépészsegéd
Massarotto, Marcello	Rovigno (Tengermellék), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Mihály József	Szilágykövesd (Magyarország, Szilágy vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Miletic-Mimic, Nikola vagy Martin	Vallegrande (Dalmácia), 1889.	I. osztályú fűtő
Mirosevic-Dubaj, Vizko	Vallegrande (Dalmácia), 1889.	II. osztályú bűvár munkás
Mišetić, Andrija vagy Ivan	Polijca (Dalmácia), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Mizsery József	Pozsony (Magyarország, Pozsony vm.), 1890.	gépész negyedmester
Moser, Franz	Wallsee (Alsó-Ausztria), 1891.	IV. osztályú fedélzeti matróz

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Nagy Imre	Devecser (Magyarország, Veszprém vm.), 1888.	fedélzeti árbocos
Novak, Franz	Znaim (Morvaország), 1888.	törzselektrogondozó
Ortner József	Stájerlakanina (Magyarország, Krassó-Szörény vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Pandurics János	Vízvár (Magyarország, Somogy vm.), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Parthen, Emil	Altstadt (Csehország), 1890.	főfűtő
Past, Rudolf	Wien (Alsó-Ausztria), 1892.	gépészsegéd
Pauer András	Beodra (Magyarország, Torontál vm.), 1888.	főfűtő
Pavichieaz, Anton	Pola (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fűtő
Perghofer, Johann von	Egg (Karintia), 1897.	gépész matróz
Perić, Ivo vagy Ante	Arbe (Dalmácia), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Pohárkóvics Mihály	Hódmezővásárhely (Magyarország, Csongrád vm.), 1891.	II. osztályú fűtő
Poldrugo, Jakob	Albona (Tengermellék), 1889.	I. osztályú fűtő
Polič, Jure vagy Bozo	Lecevica (Dalmácia), 1890.	II. osztályú fűtő
Posselt, Franz	Reichenberg (Csehország), 1891.	elektro árbocos
Pozru, Anton	Pangnano (Tengermellék), 1891.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Prem, Franz	Korneuburg (Alsó-Ausztria), 1896.	elektro árbocos
Prockl, Johann	Neudorf (Csehország), 1891.	gépész negyedmester
Radovčić, Peter vagy Sime	Zlarin (Dalmácia), 1889.	főfűtő
Rajczi Sándor	Újdombóvár (Magyarország, Tolna vm.), 1885.	III. osztályú fedélzeti matróz
Ravnič, Johann	Burbana (Tengermellék), 1889.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Rocco, Stanko Franjo	Buccau (Horvátország), 1890.	címzetes kormányos matróz
Rovis, Jakob	Gimino (Tengermellék), 1891.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Rukavina, Anton	Sv. Juraj (Horvátország), 1888.	főfűtő
Ruzić, Franz	Kastua (Tengermellék), 1891.	II. osztályú fűtő
Sanader, Ante vagy Jure	Lecevica (Dalmácia), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Sansone, Silvio	Capodistria (Tengermellék), 1889.	I. osztályú fedélzeti matróz
Sardelič, Bernardo Marko	Blatta (Dalmácia), 1890.	I. osztályú fedélzeti matróz
Scheidl Kálmán	Meszlen (Magyarország, Vas vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Schnell, Alfred Franz	Wien (Alsó-Ausztria), 1886.	gépészsegéd
Schusz Béla	Piskitelep (Magyarország, Hunyad vm.), 1890.	gépészsegéd

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Sedlak, Josef	Grosslippen (Csehország), 1891.	gépészsegéd
Separovic-Burcina, Johann	Blatta (Dalmácia), 1887.	I. osztályú fedélzeti matróz
Simunić, Josef	Brlog (Horvátország), 1890.	torpedóhajómestersegéd
Sinković, Ante vagy Luka	Poljica (Dalmácia), 1891.	II. osztályú fűtő
Smoljić, Ante vagy Marko	Trau (Dalmácia), 1890.	II. osztályú fűtő
Souček, Josef	Pecka (Csehország), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Sršen, Georg	Waltersdorf (Csehország), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Sustar, Jakob	Kastua (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Svoboda, Rudolf	Zbraslau (Morvaország), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Szabó Zsigmond	Érsemjén (Magyarország, Bihar vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Szendrei Mihály	Sárospatak (Magyarország, Zemplén vm.), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Szűcs Mihály	Csóka (Magyarország, Torontál vm.), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Tabi József	Lovasberény (Magyarország, Fejér vm.), 1894.	II. osztályú fedélzeti matróz
Tarbuk, Gjuro	Bovic (Horvátország), 1882.	főfűtő
Tinhof, Johann	Wiener-Neustadt (Alsó-Ausztria), 1888.	gépész negyedmester
Tipić, Ivan vagy Ante	Komiza (Dalmácia), 1888.	I. osztályú fűtő
Todor András	Dicsőszentmárton (Magyarország, Kis-Küküllő vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Tompalski, Franz	Borszczow (Galícia), 1891.	címzetes kormányos árbocos
Topf, Franz Othmar	Pfaffstetten (Alsó-Ausztria), 1888.	gépész negyedmester
Travaglia, Alois	Canfanaro (Tengermellék), 1888.	II. osztályú fedélzeti matróz
Veljak, Josef	Trieszt (Tengermellék), 1890.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Verbanaz, Marko	Albona (Tengermellék), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Vidas, Toma Josef	Pago (Dalmácia), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Vilem István	Gajar (Magyarország, Pozsony vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Vojnovic, Pavel	Scardona (Dalmácia), 1889.	fűtő
Vorel, Josef	Kratenau (Csehország), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Vostelt, Josef	Nixdorf (Csehország), 1891.	II. osztályú fűtő
Vysin, Simon	Obecnici (Csehország), 1894.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Wagner, Anton (II.)	Blaschko (Morvaország), 1897.	címzetes fedélzeti árbocos
Wawrik Árpád Ferenc	Resicabánya (Magyarország, Krassó-Szörény vm.), 1892.	gépész negyedmester

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Weidinger, Karl	Allhaming (Felső-Ausztria), 1897.	gépész matróz
Wonner Mihály	Szászapátfalva (Magyarország, Nagy-Küküllő vm.), 1891.	I. osztályú fedélzeti matróz
Zgur, Marijan	Rozmanici (Horvátország), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Ziegler, Wenzel	Damnau (Csehország), 1891.	gépész negyedmester
Zivkovic-Sinjorica, Gaspar vagy Stipe	Sebenico (Dalmácia), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Zmuk, Nikola	Semovec (Horvátország), 1886.	fedélzeti árbocos
Zumpf János	Határfő (Magyarország, Vas vm.), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz

*A ZENTA életben maradt legénységének névsora*⁴¹

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Bačić-Posinak, Ivan vagy Peter	Blatta (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Balikas, Leonardo	Sebenico (Dalmácia), 1890.	I. osztályú fűtő
Ban, Franz	Malerija (Tengermellék), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Bartoš, Johann	Dobrzan (Csehország), 1895.	címzetes fedélzeti árbocos
Bauer, Ernst	Pustritz (Karintia), 1896.	címzetes fedélzeti árbocos
Berger, Ferdinand	Kremsbrücke (Karintia), 1893.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Blagaič, Buric vagy Nicola	Solta (Dalmácia), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Bonifaccio, Nikolaus	Pirano (Tengermellék), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Boros Ferenc	Nagydoba (Magyarország, Szilágy vm.), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Borski, Johann Hugo	Windrim (Szilézia), 1892.	I. osztályú gépész munkás
Brandstetter, Franz	Bad Kreuzen (Felső-Ausztria), 1892.	fedélzeti árbocos
Brejcha, Ladislaus	Praha (Csehország), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Brkovič, Ivan vagy Andrija	Perasto (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Buča, Wenzelslav	Zaravecchia (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Calligaris, Friedrich Vincenz	S. Canciani (Tengermellék), 1888.	I. osztályú aknász matróz
Car, Micho	Cirkvenica (Horvátország), 1889.	I. osztályú bűvár munkás
Carboncich, August	Isola (Tengermellék), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Ciž, Karl	Teschen (Szilézia), 1894.	fedélzeti árbocos
Corkola, Krste vagy Sime	Stretto (Dalmácia), 1890.	II. osztályú fedélzeti matróz

⁴¹ ÖStA KA KM MS I. GG 1914. Rubrik 50 A.; Almanach, 1915. passim.; *Soko!*: i. m. 80. o.

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Črtalič, Rudolf	Raun (Stájerország), 1895.	gépész matróz
Csillag Ferenc	Eger (Magyarország, Heves vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Curbič, Marko vagy Joso	Stretto (Dalmácia), 1888.	II. osztályú fedélzeti matróz
Čurin, Vinko	Bogomolje (Dalmácia), 1892.	I. osztályú gépész munkás
Dabis István András	Zenta (Magyarország, Bács-Bodrog vm.), 1891.	III. osztályú fedélzeti matróz
Darasz Ferenc	Pered (Magyarország, Pozsony vm.), 1894.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Domin, Vrekoslav	Samobor (Horvátország), 1893.	III. osztályú fedélzeti matróz
Dostal, Friedrich	Ober-Suchau (Szilézia), 1893.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Droppa Péter Pál	Budapest (Magyarország), 1890.	II. osztályú fedélzeti matróz
Dumič, Ioan vagy Krste	Arbe (Dalmácia), 1887.	II. osztályú fedélzeti matróz
Dunda, Franz	Imotsky (Dalmácia), 1889.	fedélzeti hajómestersegéd
Enyedi József	Dés (Magyarország, Szolnok-Doboka vm.), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Erneckl, Willibald	Ullýn (Csehország), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Ess, Johann	Klein Pöchlarn (Alsó-Ausztria), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Fednik, Franz	Wien (Alsó-Ausztria), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Filipovicz, Johann	Lemberg (Galícia), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Frank, Roman	Trieszt (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Füzi Lajos	Magyarkeszi (Magyarország, Tolna vm.), 1885.	III. osztályú fedélzeti matróz
Galli, Anton	Capodistria (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Gogola János	Mohács (Magyarország, Baranya vm.), 1889.	torpedóoktató negyedmester
Grimm, Othmar	Wien (Alsó-Ausztria), 1891.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Grisan, Marcello	Cherso-Lussin (Tengermellék), 1887.	gépábrázoló
Gruber, Franz	Ungenach (Felső-Ausztria), 1896.	gépész árbocos
Gubicza Lajos	Bezdán (Magyarország, Bács-Bodrog vm.), 1888.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Harrasser, Sebastian	Innsbruck (Tirol), 1890.	III. osztályú tüzér munkás
Honeber, Franz	Sörg (Karintia), 1895.	gépész árbocos
Hora, Josef	Raudnitz (Csehország), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Horaček, Franz	Krumpisch (Morvaország), 1883.	kormányos hajómester

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Horváth József	Kám (Magyarország, Vas vm.), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Ilić, Stefan	Rajevoselo (Szlavónia), 1885.	I. osztályú fedélzeti matróz
Kaiser, Josef	Pinzwang (Tirol), 1885.	tüzér hajómester
Kaiser, Richard Josef	Marburg (Stájerország), 1897.	gépész matróz
Kamenko, Marko	Skare (Horvátország), 1886.	fegyver hajómestersegéd
Kirič, Mijo	Krapje (Szlavónia), 1886.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Klarich, Giazinto	Fiume (Magyarország), 1889.	I. osztályú fedélzeti matróz
Klier, Adolf	Kosel (Csehország), 1895.	elektro árbocos
Kniewald, Milutin	Sisek (Horvátország), 1889.	I. osztályú fűtő
Knipič, Franz	Podgaritz (Krajna), 1893.	gépész negyedmester
Kohn Sándor	Salgótarján (Magyarország, Nógrád vm.), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Kokmiš, Vazo	Jasenovac (Szlavónia), 1886.	III. osztályú fedélzeti matróz
Koubek, Karl Leopold	Herrendorf (Csehország), 1888.	fedélzeti árbocos
Kovačić, Method	St. Lucia (Tengermellék), 1891.	I. osztályú fedélzeti matróz
Kovalik, Paole	Cerevic (Szlavónia), 1897.	II. osztályú fedélzeti matróz
Kramer, Johann	Doberna (Stájerország), 1889.	fedélzeti negyedmester
Krismanič, Josef	Pisino (Tengermellék), 1881.	fedélzeti hajómester
Krupljanin, Peter	Sisuja (Horvátország), 1883.	III. osztályú fedélzeti matróz
Kučel, Anton	Kastua (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Kukez, Marcello	Trieszt (Tengermellék), 1889.	III. osztályú fedélzeti matróz
Kurtin, Mate vagy Lovre	Zara (Dalmácia), 1888.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Lazič, Bozo vagy Mate	Trau (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Lovrič, Pasko vagy Ante	Trau (Dalmácia), 1889.	III. osztályú fedélzeti matróz
Lulič, Victor	Susak (Horvátország), 1889.	gépészsegéd
Maratovic, Voi	Brlag (Horvátország), 1895.	címzetes fedélzeti árbocos
Marinič, Josef vagy Marian	Spalato (Dalmácia), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Marinovič, Juraj	Vallegrande (Dalmácia), 1889.	II. osztályú fedélzeti matróz
Markoz, Josip vagy Simon	Sebenico (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Mauro, Anton	Muggia (Tengermellék), 1890.	III. osztályú fedélzeti matróz
Mayer Aladár	Köröshegy (Magyarország, Somogy vm.), 1895.	II. osztályú fedélzeti matróz
Menyhárd Dénes	Újszékely (Magyarország, Udvarhely vm.), 1888.	fedélzeti árbocos
Mirkovič, Kasimir vagy Peter	Sale (Dalmácia), 1890.	II. osztályú fedélzeti matróz
Motl, Wenzel	Inonic (Csehország), 1894.	II. osztályú fedélzeti matróz

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Müller, Boroslav	Esseg (Szlavónia), 1894.	II. osztályú fedélzeti matróz
Načeta, Ivan Franz	Arbe (Dalmácia), 1888.	II. osztályú fedélzeti matróz
Neckel Alfréd Károly	Beszterce (Magyarország, Beszterce-Naszód vm.), 1893.	I. osztályú fedélzeti matróz
Nikaljevič, Kosta vagy Gjuro	Grbaly (Dalmácia), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Ort, Ladislaus Franz	Kladno (Csehország), 1896.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Perisity Pál	Nagykikinda (Magyarország, Torontál vm.), 1890.	II. osztályú fedélzeti matróz
Petr, Jaroslav	Zvikov (Csehország), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Pikon, Franz	Gäriach (Krajna), 1897.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Pillepich Alajos	Fiume (Magyarország), 1889.	kormányos árbocos
Polacsek Antal	Kecse (Magyarország, Pozsony vm.), 1897.	II. osztályú fedélzeti matróz
Pothorn, Wilhelm	Wien (Alsó-Ausztria), 1897.	gépész matróz
Pravdica, Ivan	Kraljevice (Horvátország), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Přibíl, Josef	Wolschan (Csehország), 1894.	kormányos matróz
Procházka, Jaromir	Praha (Csehország), 1891.	I. osztályú fedélzeti matróz
Ptak, Karl	Pilsen (Csehország), 1891.	fegyver negyedmester
Rak, Franz	Pola (Tengermellék), 1897.	címzetes gépész árbocos
Reistenhofer, Franz Josef	Graz (Stájerország), 1897.	címzetes gépész árbocos
Řiha, Anton	Kvetov (Csehország), 1899.	II. osztályú fedélzeti matróz
Robič, Paul	Kronau (Krajna), 1897.	I. osztályú fedélzeti matróz
Sándor Bálint	Alag (Magyarország, Pest vm.), 1894.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Saricz Ferenc	Nagykanizsa (Magyarország, Zala vm.), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Sedlmayer, Friedrich	Brummenfeld (Alsó-Ausztria), 1899.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Šibenik, Johann	Adelsberg (Krajna), 1895.	élelmezési matróz
Sipos József	Ivác (Magyarország, Vas vm.), 1889.	I. osztályú fedélzeti matróz
Sirotek, Franz	Jablona (Csehország), 1892	II. osztályú fedélzeti matróz
Sivić, Michael	?	II. osztályú fedélzeti matróz
Skala, Johann	Planitz (Csehország), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Skarke, Rudolf	Wien (Alsó-Ausztria), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Skročce, Ivan vagy Marko	Zara (Dalmácia), 1890.	III. osztályú fedélzeti matróz
Sobotka, Anton	Jersein (Morvaország), 1898.	II. osztályú fedélzeti matróz
Sosin, Roman Felix	Vielicka (Galícia), 1895.	IV. osztályú fedélzeti matróz

<i>Neve</i>	<i>Születési helye és éve</i>	<i>Rendfokozata</i>
Spalt, Anton Siegfried	Koblach (Vorarlberg), 1894.	gépészsegéd
Spaniol-Simonelič, Josef vagy Simon	Arbe (Dalmácia), 1887.	II. osztályú fedélzeti matróz
Stein József	Kolozsvár (Magyarország, Kolozs vm.), 1891.	II. osztályú elektro munkás
Stojmič, Nikola	Martiuci (Szlavónia), 1886.	I. osztályú fedélzeti matróz
Stuchlik, Rudolf	Gerasdorf (Alsó-Ausztria), 1892.	I. osztályú fedélzeti matróz
Stübel, Angelo	Trieszt (Tengermellék), 1888.	I. osztályú fedélzeti matróz
Tar György	Mosdós (Magyarország, Somogy vm.), 1892.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Thurik, Josef	Radowitz (Csehország), 1892.	kormányos matróz
Tick István	Esztergom (Magyarország, Esztergom vm.), 1894.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Toljevič, Gjuro	Belovar-Gudovac (Horvátország), 1894.	II. osztályú fedélzeti matróz
Varaček, Johann	Cekanic (Csehország), 1892.	III. osztályú fedélzeti matróz
Vedlik, Josef	Vranau (Csehország), 1888.	II. osztályú fedélzeti matróz
Vesnaver, Anton	Buje (Tengermellék), 1895.	III. osztályú fedélzeti matróz
Veverka, Jaroslav	Beraun (Csehország), 1892.	II. osztályú fedélzeti matróz
Vojaček, Josef	Bremuparitoch (Csehország), 1891.	II. osztályú fedélzeti matróz
Vukusič, Duje	Jablanac (Horvátország), 1894.	II. osztályú fedélzeti matróz
Wagner, Anton	Hansdorf (Morvaország), 1892.	I. osztályú fedélzeti matróz
Weiss, Julius	Klagenfurt (Karintia), 1897.	IV. osztályú fedélzeti matróz
Wenigwieser, Franz	Wien (Alsó-Ausztria), 1897.	címzetes fedélzeti árbocos
Wisauer, Raimund	Ebensee (Felső-Ausztria), 1896.	fedélzeti árbocos
Worm, Emil Anton	Grottau (Csehország), 1888.	távírás hajómestersegéd
Wuggenig, Franz	Treffen (Karintia), 1893.	kormányos matróz
Wurzinger, Maximilian	Zirnetschlag (Csehország), 1891.	gépészsegéd
Zerjal, Ernst	Trieszt (Tengermellék), 1880.	főtörzsgépgondozó
Zič, Johann	Ponte (Tengermellék), 1889.	tüzérotkátó negyedmester

Gábor Merényi-Metzger

THE CREW OF THE CRUISER SMS ZENTA ON 16 AUGUST 1914

Summary

Papers published so far on the list and data of the officers and sailors serving on board SMS ZENTA, sunk along the coast of the Montenegrin Castellastua (today: Petrovac na Moru) on 16 August 1914, contain without exception wrong information. The majority of the studies dealing with the history of the Austro-Hungarian Navy and SMS ZENTA say that at the time of the battle there were 312 people on board, 173 of whom died and 139 survived.

There are some other sources that speak about 14 officers and 310 crew members – 324 people altogether –, and most recently 15 officers and 303 crew members – that is 318 people. According to the French captain Le Comte 138 people died of SMS ZENTA's crew of 305. A manuscript at the library of the Österreichisches Staatsarchiv, Vienna – written by Rear Admiral Arthur von Khuepach about the Austro-Hungarian sailors killed during World War I – gives a list of 15 officers and 303 crew members, and says that 173 sailors and one officer died on 16 August 1914. A list safeguarded at the Archives of Military History, Budapest, in the bequest of Richárd Dietrich of Sachsenfels, an ex captain-general of the Danube River Forces, contains the same data as Khuepach's, thus it is very likely to be a copy. The official report of SMS ZENTA's commander, frigate captain Paul Pachner, dated 18 August 1914, is not exact either: reporting to the navy headquarters it speaks about the death of the ship's engine room commander and of 'about' 129 sailors.

I have managed to find the precise list of SMS ZENTA's crew at the Viennese Kriegsarchiv. The two casualty lists, made on 28 September and 8 October 1914, contain the sailors' names, birth data and rank, and indicate if the person died on 16 August 1914 or fell into captivity. With the help of this document we can clearly state that at the time of the battle there were 324 people on board of SMS ZENTA: 15 officers and 309 sailors. One officer, engine room commander Friedrich Rotter, and 173 sailors died, thus 14 officers and 136 sailors survived or became POWs in Montenegro.

When looking at the percentages we can see that 53.7 % of the cruiser's total crew died on 16 August 1914, 56 % of the lower deck and 6.67 % of the officers. As a comparison, this percentage was much smaller, 8.1 %, at the battleship SMS SZENT ISTVÁN, sunk on 10 June 1918. There the casualty proportion of the officers was 10.5 % with four people falling of the 38, while that of the lower deck was 8 % with 85 people dying of the 1056 members.

Gábor Merényi-Metzger

LE PERSONNEL DU CROISEUR SMS ZENTA LE 16 AOÛT 1914

Résumé

Tous les écrits jusqu'alors publiés au sujet des données et de la liste nominative des officiers et des marins en service à bord du croiseur SMS ZENTA, coulé au large de Castellastua de Monténégro (aujourd'hui Petrovac na Moru) le 16 août 1914, contiennent des informations erronées. Selon la plupart des ouvrages traitant l'histoire de la Marine militaire impériale et royale ou du croiseur SMS ZENTA, 312 personnes se trouvèrent à bord du navire au moment de la bataille dont le bilan aurait été de 173 morts et de 139 survivants.

D'autres sources parlent de 14 officiers et de 310 membres d'équipage, soit de 324 personnes au total ou très récemment de 15 officiers et de 303 membres d'équipage, soit de 318 personnes au total. D'après le capitaine de vaisseau français Le Comte, le personnel de SMS ZENTA compta 305 membres dont 138 périrent. Conservé à la bibliothèque viennoise Österreichisches Staatsarchiv, le manuscrit écrit par Arthur von Khuepach sur les marins de guerre austro-hongrois tombés lors de la première guerre mondiale comprend une liste avec les noms de 15 officiers et de 303 membres d'équipage dont un officier et 173 marins auraient perdu la vie le 16 août 1914. Conser-

vée par les Archives d'Histoire militaire de Budapest, la liste nominative provenant de l'héritage de Richárd Dietrich de Sachsenfels, commandant en chef réformé de la garde fluviale, correspond aux données avancées par Khuepach, elle doit donc être sa copie. Le rapport officiel daté du 18 août 1914 qui fut rédigé par le commandant de SMS ZENTA, le capitaine de frégate Paul Pachner est également imprécis: il informe le commandement de la flotte du décès de l'officier mécanicien et de «quelque» 129 marins.

C'est au Kriegsarchiv de Vienne que j'ai réussi à retrouver la liste exacte de l'équipage du croiseur SMS ZENTA. Les deux listes des pertes, établies respectivement le 28 septembre et le 8 octobre 1914, comprennent le nom, la date et le lieu de naissance et le grade des marins. Elles précisent également s'ils sont décédés le 16 août 1914 ou s'ils sont devenus prisonniers. En possession de ce document, nous pouvons constater avec certitude que 324 personnes – 15 officiers et 309 marins – se trouvaient à bord de SMS ZENTA au moment de la bataille et que l'officier mécanicien Friedrich Rotter et 173 marins sont morts au combat. Ainsi 14 officiers et 136 marins sont restés en vie et devenus prisonniers de guerre au Monténégro.

En terme de pourcentage, cela signifie que 53,7 % du personnel ont perdu leur vie le 16 août 1914. 56 % des membres d'équipage et 6,67 % des officiers ont péri. A titre de comparaison, ce chiffre fut beaucoup plus faible (8,1 %) sur le bâtiment de guerre SMS SZENT ISTVÁN coulé le 10 juin 1918: les taux de perte des officiers et de l'équipage étaient respectivement de 10,5 % (4 morts sur 38) et de 8 % (85 morts sur 1056 personnes).

Gábor Merényi-Metzger

DIE MANNSCHAFT DES KREUZERS SMS ZENTA AM 16. AUGUST 1914

Resümee

Die bisher erschienenen Schriften im Zusammenhang mit den Daten, bzw. dem Namensverzeichnis der Offiziere und Matrosen, die auf dem am 16. August 1914 vor der Küste von Castellastua (heute Petrovac na Moru) in Montenegro versenkten Kreuzer SMS ZENTA Dienst leisteten, enthalten ausnahmslos falsche Informationen. Den meisten der Aufarbeitungen zufolge, die sich mit der Geschichte der k. u. k. Kriegsmarine, bzw. des Kreuzers SMS ZENTA beschäftigen, befanden sich zum Zeitpunkt des Gefechts 312 Personen auf dem Schiff, von denen 173 den Heldentod starben und 139 überlebten.

Andere Quellen berichten über 14 Offiziere und eine Mannschaft von 310 Mann – also 324 Personen –, bzw. neuerdings über 15 Offiziere und eine Mannschaft von 303 Mann – also 318 Personen. Dem französischen Linienschiffkapitän Le Comte zufolge starben von der 305 Mann starken Mannschaft der SMS ZENTA 138 Personen. Das im Österreichischen Staatsarchiv in Wien zu findende Manuskript – verfasst von Konteradmiral Arthur von Khuepach über die im Laufe des Ersten Weltkriegs gefallenen österreichisch-ungarischen Marinesoldaten – gibt ein Namensverzeichnis von 15 Offizieren und 303 Matrosen kund, von denen am 16. August 1914 ein Offizier und 173 Matrosen ihr Leben ließen. Das in Verwahrung des Archivs für Militärgeschichte in Budapest – im Nachlass des Generaloberkapitäns der Stromstreitkräfte i. R. Richárd Dietrich von Sachsenfels – zu findende Namensverzeichnis stimmt mit den Daten nach Khuepach überein; es handelt sich also mit großer Wahrscheinlichkeit um eine Kopie dieser Letzteren. Auch der offizielle Bericht des Kommandanten der SMS ZENTA, Fregattenkapitän Paul Pachner, vom 18. August 1914 ist ungenau: er informiert die Flottenkommandantur über den Tod des Maschinenbetriebsleiters des Schiffs und „ungefähr“ 129 Matrosen.

Das genaue Namensverzeichnis der Mannschaft des Kreuzers SMS ZENTA habe ich schließlich im Kriegsarchiv in Wien auffinden können. Die beiden – am 28. September, bzw. 08. Oktober 1914 erstellten – Verlustlisten enthalten die Namen, Geburtsdaten und Dienstgrade des Personals und geben auch kund, ob die betreffende Person am 16. August 1914 verstorben oder in Kriegsgefangenschaft geraten sei. In Besitz des Dokuments können wir eindeutig feststellen, dass sich zum Zeitpunkt des Gefechts 324 Mann, 15 Offiziere und 309 Matrosen, an Bord der SMS ZENTA

befanden. Von ihnen starben ein Offizier, Maschinenbetriebsleiter Friedrich Rotter, und 173 Matrosen den Heldentod. So blieben 14 Offiziere und 136 Matrosen am Leben, bzw. kamen in montenegrinische Kriegsgefangenschaft.

Процентуал gesehen bedeutet dies, dass 53,7 % der gesamten Mannschaft des Kreuzers SMS ZENTA ihr Leben am 16. August 1914 verloren. Der Anteil der Mannschaftsopfer betrug 56%, die der Offiziere 6,67 %. Zum Vergleich erwähnen wir, dass diese Zahl im Falle des am 10. Juni 1918 versenkten Schlachtschiffes SMS SZENT ISTVÁN mit 8,1 % bedeutend kleiner war. In diesem Fall betrug der Verlustanteil bei den Offizieren – von 38 starben vier – 10,5 %, bei der Mannschaft – von 1056 verstarben 85 Mann – 8 %.

Габор Мереньи-Метицер

ЛИЧНЫЙ СОСТАВ КРЕЙСЕРА ШМШ ЗЕНТА 16 АВГУСТА 1914 ГОДА

Резюме

Опубликованные до сего времени работы, содержащие данные и именные списки офицеров и матросов, служивших на крейсере ШМШ ЗЕНТА, затопленном 16 августа 1914 года у берегов Каstellастуа в Черногории (ныне Петровац на Мору), содержат все без исключения ошибочную информацию. Согласно большинству научно-исторических статей, посвященных истории кайзеровско-королевского Военно-морского Флота и крейсеру ШМШ ЗЕНТА, во время сражения на крейсере находилось 312 человек, из них 173 погибли смертью храбрых и 139 человек остались в живых.

Однако другие источники сообщают о 14 офицерах и 310 рядовых – всего 324 человеках, а в последнее время были опубликованы данные, согласно которым речь идет о 15 офицерах и 303 рядовых, то есть всего 318 человеках. Французский капитан первого ранга Ле Комт сообщает о том, что из 305 членов экипажа крейсера ШМШ ЗЕНТА погибло 138 человек. Рукопись, хранящаяся в Библиотеке Австрийского Государственного Архива, об австро-венгерских военных матросах, погибших в первую мировую войну, автором которой является контр-адмирал Артур фон Куэпах, содержит данные, согласно которым среди австро-венгерских военных моряков служило 15 офицеров и 303 рядовых, из них 16 августа 1914 года погибли один офицер и 173 матроса. В хранимом в Будапештском Военно-историческом Архиве наследии контр-адмирала Дунайской Флотилии в отставке Рихарда Дитрих фон Саксенфельс имеется именная список, совпадающий по составу фамилий с данными Куэпах, по всей вероятности, это его копия. Официальное донесение капитана второго ранга, командира крейсера ШМШ ЗЕНТА Пауля Пахнер от 18 августа 1914 года также страдает неточностями, ибо он дает командованию флота отчет о смерти командира машинного отделения судна и „приблизительно” 129 матросов.

Точный именной список команды крейсера ШМШ ЗЕНТА мне удалось найти в военном архиве Вены. Два перечня потерь, составленные 28 сентября и 8 октября 1914 года, содержат имена и фамилии матросов, даты их рождения, военные ранги моряков, а также сообщают факт о том, что данный член экипажа погиб 16 августа 1914 года или попал в плен. Обладая этим документом, можно однозначно определить, что в момент сражения на крейсере находились 324 человека. Из них один офицер Фридрих Роттер, командир машинного отделения, и 173 матроса погибли смертью храбрых. Таким образом 14 офицеров и 136 матросов остались в живых или попали в плен в Черногории.

Принимая во внимание процентное соотношение, это означает, что 16 августа 1914 года погибло 53,7 процентов всего экипажа крейсера ШМШ ЗЕНТА, в том числе доля рядового состава составляет 56 %, а офицеров – 6,67 %. Для сопоставления упомянем, что потери, которые потерпело дредноут ШМШ СЕНТ ИШТВАН, затопленное 10 июня 1918 года, были, например, гораздо меньше, и составляли лишь 8,1 %. На этом судня доля погибших офицеров составляла 10,5 % (из 38 погибло 4), а доля потерь рядового состава составила 8 % (из 1056 человек численного состава было убито 85).